

ὁ μισθωτός] Κυρίλλου. Κολωνός εἰ ἐκβληθῆ τῷ πρώτῳ ἐνιαυτῷ, ἀπαιτεῖ τὸ διαφέρον, κἂν τῷ δευτέρῳ ἢ τρίτῳ ἔτει δέχεται αὐτόν, ὁ μισθώσας. εἰ δὲ μετ' ὀλίγας ἡμέρας δέχεται αὐτόν, ἐν ᾧ μὴ ὁ κολωνός ἀλλαγῆ ἑμισθώσεν, οὐδὲν ἀπαιτεῖται. [Sch. h. II. 465.]

κινεῖται ἢ κατὰ τοῦ μισθώσαντος ἀγωγῆ] Ὁρθῶς δύναται κινεῖν τὴν κοινούκτη κατὰ τοῦ μισθώσαντος, εἴτε αὐτὸς οὐ δίδωσι μοι τὰ β) συμπεφωρημένα, ἢ γοῦν καὶ καλύει καρποῦσθαι τὸν μισθωθέντα ἀγρὸν, ἢ ἔξωτικὸς τις ἔχουσαί με τῆς μισθώσεως οὐ συγχωρεῖ, ὃν ἀποσοβεῖν ὁ μισθώσας δύναται. οὐκοῦν εἰ τὸν ἐν δυνάμει ἐστίν, ᾧ ἀντίτασθαι ὁ τοῦ ἀγροῦ δεσπότης οὐκ ἰσχύει, οὐ κινήσω τῷ μισθώσαντι. [Sch. i. II. 465. sq.]

Κυρίλλου. Εἰ παραβαίνει τὰ σύμφωνα, ἢ καλύει αὐτὸν καρποῦσθαι ὁ δεσπότης, ἢ ὃν δύναται ὁ δεσπότης καλύσαι, κινῶ κοινούκτη. [Sch. i. II. 466.]

Στέφανος. Εἰ μὴ δύναται ὁ δεσπότης ἀποσοβεῖν τὸν κωλύοντα καρπώσασθαι τὸν κολωνόν, συγγινώσεται· δῆλον δὲ ὅσον ἦκει εἰς τὸ μὴ ἀπαιτεῖσθαι τὸ διαφέρον, οὐ μὴν εἰς τὸ ἀπαιτεῖν τὸν κωλύοντα. καὶ τοῦτο φησὶν ὁ Ἀφρικανὸς ἐν τῷ λγ'. διγ. τοῦ παροντος ιτ. εἰ μὴ ἄρα εἰδῶς ἀλλοτρίον τὸν ἀγρὸν ἑμισθώσας· τότε γὰρ τὸ διαφέρον δίδασαι, ὡς ὁ αὐτὸς Ἀφρικανὸς ἐν τῷ λε'. διγ. φησὶν. [Sch. i. II. 466.]

ἐὰν ἐνισταμένης τῆς μισθώσεως] Ἐμισθώσας μοι τὸν ἀγρὸν ἐπὶ πενταετίαν. τελευτῶν ἐπὶ Πρίμῳ κληρονόμῳ εἴπας οὕτως· καταδικάζω σε, ὡ κληρονόμος, ἐλευθερώσαι τὸν μισθωσάμενον τῆς μισθώσεως. ἐὰν ὁ κληρονόμος περιράται ἐξωθήσῃ με τῆς μισθώσεως πρὸ τῆς πενταετίας, δίδοται μοι κατ' αὐτοῦ ἢ κοινούκτη. εἰ δὲ ἐὼν με ἔχουσαί τῆς μισθώσεως, οὐ συγχωρεῖ μοι τὸ μίσθωμα, κατέχεται τῇ ἐξ τεσταμέντῳ. [Sch. k. II. 466.]

Κυρίλλου. Εἰ παραχωρήσει αὐτῷ ἐν διαθήκῃ τὸν μισθὸν ὁ δεσπότης, ἔχει κοινούκτη εἰς τὸ καρποῦσθαι, καὶ ἐξ τεσταμέντῳ εἰς τὸ ἐλευθερωθῆναι. [Sch. k. II. 466.]

κέ. Γαι. Ἐὰν οὕτως γένηται μίσθωσις, ὅσον τις ὀρίση, οὐκ ἔρρωται. εἰ δὲ οὕτως, ὅσον Πέτρος ὀρίσει, εἰ μὲν ὀρίσει, πάντως πρὸς τὸ λεχθέν ἔρρωται. εἰ δὲ μὴ δυνήθῃ, ἢ μὴ βουλήσῃ ὀρίσαι, οὐδὲν ἔρρωται, ὡς μισθὸν μὴ ὀρισθέντος.

Ὁ bb) μισθώσας ἀγρὸν ἢ οἶκον, ἐὰν ἐκποιεῖ c) αὐτόν, ὀφείλει συμφωνεῖν μετὰ τοῦ ἀγοράσαντος, φυλάττειν τὴν μίσθωσιν· ἐπιτόγιε κωλύόμενοι κινουσί κατ' αὐτοῦ τὴν διὰ τὴν μίσθωσιν ἀγωγὴν.

Κινεῖ ἀγωγὴν κατὰ τοῦ μισθώσαντος ὁ ἔνοικος, τοῦ γείτονος κίζοντος, καὶ ἀμαυροῦντος τὰ φῶτα. ἔξεσι δὲ αὐτῷ καταλιμπάνειν τὴν μίσθωσιν. εἰ δὲ καὶ περὶ τοῦ μισθοῦ ἐνάγεται, γίνεται ἀντέλλογος. τὸ αὐτὸ, εἰ τὰς θύρας καὶ τὰς θυρίδας πάνν φθαρείσας d) ὁ μισθώσας οὐκ ἀνανεοῖ.

Φυλάττειν ὀφείλει τὰ σύμφωνα ὁ μισθωτός, καὶ γεωργεῖν εὐκαίρως, καὶ τὰς ἀπαθείας φροντίζειν τῶν οἰκῶν.

Ἀμέλεια e) τοῦ μισθωτοῦ ἐστίν, ἐὰν δι' ἔχθραν αὐτοῦ ὁ γείτων ἐκκόψει f) δένδρα g). αὐτὸς μέντοι ἐκκόπτων ὑπόκειται πρὸς τῇ ἐπὶ τῇ h) μισθώσει ἀγωγῇ, καὶ τῇ περὶ τῶν δένδρων τῶν i) κλοπιμαίως ἐκτιμομένων ἀγωγῇ, καὶ τῇ περὶ βίας ἢ λάθρα. ὁ δὲ δικαστὴς τῇ περὶ μισθώσεως ἀγωγῇ παρυσκευάζει αὐτῷ παραχωρηθῆναι τὰς ἄλλας ἀγωγάς.

Ὁ k) ἐπὶ χρήμασι μισθωσάμενος, τὴν συμβαίνουσαν τοῖς καρποῖς ἕμετρον βλάβην ἐκ τῆς λεγομένης Θεομηρίας l) οὐκ ἐπιγινώσκει, ἀλλὰ τὴν μετρίαν. ὁ δὲ

4) colonus] Cyrilli. Si colonus primo anno expellatur, petit id, quod interest, licet locator secundo vel tertio anno eum admiserit. Quodsi post paucos dies eum admiserit, si colonus alibi non conduxerit, nihil ab eo petetur.

5) ex conducto agitur] Recte ex conducto adversus locatorem agere possum, sive ipsi mihi, quae convenerant, non praestet, sive frui agro conducto prohibeat, sive extraneus non patiat uti locatione, quem locator prohibere possit. Itaque si ex numero potentiorum est, cui resistere dominus fundi non possit, cum locatore non agam.

Cyrilli. Si pacta conventa non servet, vel frui eum prohibeat dominus, vel is, quem dominus prohibere potest, agam ex conducto.

Stephanus. Si dominus prohibere non possit eum, qui colonum frui non patitur, ignoscitur ei: eatenus scilicet, ut non de eo, quod interest, conveniatur, nec vero ut pensionem petat. Idque ait Africanus dig 33. huius tituli: nisi forte sciens alienum fundum locaverit: tunc enim id, quod interest, praestat, ut ait idem Africanus dig. 35.

6) si durante adhuc locatione] Locasti mihi fundum tuum in quinquennium. Decedens Primo herede instituto ita dixisti: Damno te, heres, ut conductorem conductione liberes. Si heres conetur me locatione expellere ante quinquennium, datur mihi adversus eum actio conducti. Quodsi patiat me frui, nec pensionem remittat, actione ex testamento tenetur.

Cyrilli. Si dominus testamento mercedem ei remisit, colonus ex conducto actionem habet, ut frui ei liceat, et ex testamento, ut liberetur.

XXV. Gai. Si locatio sic contracta sit 1), quanti L. 25. pr. D. XIX. 2. quis definiverit, non valet. Si vero ita, quanti Petrus definierit, si quidem definierit, omnimodo secundum id, quod ab eo dictum est, valet. Sin autem non potuerit, vel noluerit definire, nihil valet, quasi mercede non statuta.

Qui fundum vel domum alicui locavit 2), si eum §. 1. alienet, cum emtore pacisci debet, ut locationem servet: alioquin conductores prohibiti agent cum eo ex conducto.

Inquilinus agit ex conducto adversus locatorem, §. 2. si vicinus aedificet 3) et lumina obscurat. Ipsi autem licet derelinquere conductionem. Sed et si de mercede conveniatur, compensatio fit. Idem est, si ostia fenestrasve nimium corruptas locator non reficiat.

Pacta servare debet 4) conductor, et tempestive §. 3. agrum colere, et curare, ut aedes incorruptae sint.

Conductoris culpa est 5), si propter inimicitias §. 4. 5. eius vicinus arbores exciderit. Ipse tamen si exciderit, praeter actionem ex locato, etiam arborum furtim caesarum actione et interdicto quod vi aut clam tenetur. Iudex vero, qui de actione ex locato iudicat, curat, ut reliquae actiones ei remittantur.

Qui ad pecuniam numeratam conduxit, damnum § 6. immodicum, quod fructibus ex divina, quam vocant, ira 6) accidit, non agnoscit, sed modicum. Colonus

b) Addidi τὰ. bb) L. 25. §. 1. legitur in Syn. p. 219. c) Syn. ἐκποίηση. d) Fabr. φθαρήσας. e) L. 25. §. 4. 5. integrae extant in Schol. s. ad Basil. LX. 16. cap. 9. Fabr. T. VII. p. 395. Usque ad verba τῇ περὶ βίας ἢ λάθρα legitur in Syn. p. 219. et Harm. III. 3. §. 12. qui incipit ἢ ἀμέλεια. f) Syn. κόψει. Harm. κόψη. g) Harm. δένδρον. h) τῇ inserui cum Syn. et Harm. Schol. ἐπὶ habet, τῇ omittit. i) τῶν addunt Syn. et Harm. Omittitur apud Fabr. et in scholio laudato. k) §. 6. legitur in Syn. p. 219. et apud Harm. III. 8. §. 7 qui hausit e Proch. tit. XVII. §. 19. l) Vide quae de lectione Θεομηρίας ad Harm. I. 1. notat Reitz. not. 12. Certe nihil mutandum.

τοὺς καρποὺς μεριζόμενος μισθωτὸς ὡς ἀνεῖ^{m)} δικαίω κοινωνίας καὶ τὸ κέρδος καὶ τὴν ζημίαν συμμερίζεται τῷ δεσπότην.

L. 25. §. 7. Ἐάνⁿ⁾ τις ἐπὶ τῷ μετακομίσει^{o)} μισθώσῃται
D. XIX. 2. κίονα, καὶ κλασθῆ ἔν τῷ κομφίεσθαι, ἢ βασιτάζε-
σθαι, ἢ ἀποτίθεσθαι, οὐκ ἐνέχεται, εἰ μὴ ἀπὸ ἀμε-
λείας^{p)} οἰκείας καὶ τῶν ὑπορουγόντων αὐτῷ. ἐστέρη-
ται δὲ ἀμελείας, εἰ πάντα γέγονεν, ἄπερ ἐπιμελέστατος
τις ἔπραττε. τὸ αὐτὸ περὶ^{q)} πύλων καὶ ξύλων, καὶ
τῶν ἄλλων πραγμάτων.

§. 8. Ὁ δεσπότης τὸ ἱκανὸν ὑποστάς ἐπὶ τοῖς ἀπολλο-
μένῳ ἀπὸ τοῦ ῥάπτου καὶ γραφέως, ἀναγκάζεται τὴν
ἐπὶ τῷ πράγματι ἀγωγὴν, καὶ τὸν ἀπαιτοῦντα τὰ κλο-
πιμαῖα λόγον αὐτοῖς ἐγχερεῖν.

ἔάν οὕτως γένηται μίσθωσις] Οἶκον ἐμισθωσά-
μην παρὰ σοῦ, εἰπὼν· τοσούτον παρέξω μίσθωμα, ὅσον ἂν
ἕτερος κρίνει. ἀχρηστος ἢ μίσθωσις. εἰ δὲ εἶπον· ὅσον ἂν
Τίτιος, ὑπὸ τοιαύτην αἴρεσιν ἢ μίσθωσις δοκεῖ συνηλλάχθαι,
ἴσα εἰ μὲν ὁ Τίτιος ὀρίξει τὸ μίσθωμα, κατὰ τὴν ἐκείνου
κρίσιν ἢ ποσότης παρασχεθήσεται. εἰ δὲ ὁ Τίτιος ἢ μὴ βου-
ληθῆ, ἢ μὴ δυνήθῃ ὄρον ἐπιθεῖναι τῷ μισθώματι, ἀνυπόστα-
τος μίσθωσις, ὡς οὐχ ὀρισθέντος μισθοῦ. [Sch. I. II. 466.]

Κυρίλλου. Οὐ καλῶς ὀρίξω μισθὸν οὕτως, ὅσον ἂν τις
εἴποι. εἰ δὲ εἴπω, ὅσον ὀρίσει Τίτιος, εἰ ὀρίσει, ἔρωται.
[Sch. I. II. 466.]

ὁ μισθώσας ἀγρὸν ἢ οἶκον] Ὁ μισθώσας ἀγρὸν,
ἢ οἶκον, ἐρχόμενος ἐπὶ πρᾶσιν, φροντίδα ποιείσθω, ὥστε
παρὰ τῷ ἀγροσῆ ἢ ἐπὶ τῷ αὐτῷ συμφώνῳ τῆς μισθώσεως
ἔγεισθαι, τοῦτο μὲν τὸν γεωργόν, τοῦτο δὲ καὶ τὸν ἔνοικον.
εἰ γὰρ τοῦτο ἄμετρησεν, ἐβληθῆς ὑπὸ τοῦ ἀγροστοῦ ὁ
μισθωσόμενος κινήσει τὴν κοנדούκτη. [Sch. m. II. 466.]

Κυρίλλου. Ὁ πάλων ἔ ἐμισθώσε, συμφωνεῖται, ἵνα μὴ
ἐβληθῆ ὁ μισθωτὸς, ἐπεὶ ἐβληθῆς κινεῖ κατ' αὐτοῦ. [Sch. m.
II. 466. sq.]

τοῦ γείτονος κτίζοντος] Διαιταν τῆς ἐμῆς οἰκίας
ἐμισθώσω παρ' ἐμοῦ. τοῦ γείτονος κτίζοντος καὶ τῆς διαίτης
ἀκοιζομένης, ἔξεις κατ' ἐμοῦ τὴν κοנדούκτη. ἔξεσι δὲ σοὶ
καὶ τῆς μισθώσεως ἀμείως καταφρονήσαι· καὶ περὶ τῶν μι-
σθωμάτων ἐναγόμενος, τὴν προγενομένην σοὶ βλάβην λόγῳ
κομπενσατίονος ἀντιθῆσεις. τὸ αὐτὸ φάμεν, εἴγε θύρας ἦγον
θύρας σφόδρα διαφθορείας ὁ μισθώσας οὐκ ἀνανεοῖ. εἰ
γὰρ κινήσει ὁ μισθωσόμενος κατ' ἐμοῦ τὴν κοנדούκτη, ἀκιν-
δύνως ἀναχωρήσει. σημειώσαι τὰς αἰτίας, ἐξ ὧν δύναται ὁ
μισθωσόμενος πρὸ χρόνου ἀναχωρεῖν τῆς μισθώσεως. τοῦτο
δὲ λέγω, ἔνθα ἐπὶ ἧτὸν ἐμισθώσατο χρόνον· ἐπειτογε τῷ
μὴ ἐπὶ ἧτὸν μισθωσάμεν^{r)} χρόνον ἔξεσι, ὡς πρότερον
ἔφηται, ἀναχωρεῖν, ὅτε βουλεται, τῆς μισθώσεως ὑπὲρ μό-
νου γὰρ τοῦ χρόνου, κατ' ὃν καὶ οἶκει, κατέχεται, ὡς ὁ
Οὐλιπιανὸς ἐν τῷ τέλει τοῦ ἰγ'. διγ. φθάσας ἐδίδαξε. [Sch. n.
II. 467.]

Κυρίλλου. Εἰ ὁ γείτων κτίζων σκοτίζει τὸν οἶκον, ἢ ὁ μι-
σθώσας οὐ ποιεῖ τὰς θύρας τὰς^{rr)} κλασθείσας, ἢ τοὺς πύλω-
νας, δύναται ὁ ἔνοικος εἶναι τὸν οἶκον, καὶ κοנדούκτη κινεῖν, καὶ
ἐναγόμενος ἔχει παρακατάσχεσιν. [Sch. n. II. 467.]

φυλάττειν ὀφείλει τὰ σύμφωνα] Ὁ μισθωσά-
μενος πάντα πράττειται κατὰ τὸν τῆς μισθώσεως ὄρον, πρό-
νοιαν δὲ ποιεῖται πρὸ πάντων, ὥστε τὴν γεωργίαν κατὰ τὸν
οἰκίον γενέσθαι χρόνον, ἵνα μὴ πως ἢ παρὰ καιρὸν γενομένη
γεωργία χεῖρονα τὸν ἀγρὸν ἀποτελέσῃ· καὶ τῶν ἐν τῷ ἀγρῷ
οἰκημάτων φροντιζέτω, ὡς ἀδιαφθορα ἔχει ταῦτα. [Sch. o.
II. 467.]

Κυρίλλου. Ὁ κολωνὸς φροντιζέτω κατὰ καιρὸν τῆς γεωρ-
γίας καὶ τῆς κόμης οἰκῶν. [Sch. o. II. 467.]

ἀμέλεια τοῦ μισθωτοῦ ἐστίν] Εἰς κούλιαν τοῦ
μισθωτοῦ ἀνεχθήσεται, εἰ διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἐχθρὰν ἀγρο-
γείτων τοῦ μισθωθέντος αὐτῷ ἀγροῦ ἐξέτεμε δένδρα. εἰ μὲν-

autem partiaris quasi societatis iure et lucrum et
damnum cum domino partitur.

Si quis columnam transportandam conduxerit⁷⁾,
eaque, dum in altum tollitur, aut portatur, aut re-
ponitur, fracta sit, non tenetur, nisi ex sua et co-
rum, quorum opera uteretur, culpa. Culpa autem
caret, si omnia facta sint, quae diligentissimus quis-
que facturus fuisset. Idem dicendum est de doliis et
lignis et ceteris rebus.

Dominus, cui satisfactum est⁸⁾ a sarcinatore et
fullone eorum nomine, quae perdiderunt, rei vindica-
tionem et conditionem furtivam eis cedere compellitur.

1) si locatio sic contracta sit] Domum a te
conduxi, dicens: tantam mercedem praestabo, quan-
tam alius aestimaverit. Inutilis est locatio. Si vero
dixero, quanti Titius aestimaverit, sub hac conditione
locatio contracta videtur, ut si quidem Titius merce-
dem definierit, secundum eius aestimationem merces
praestanda sit. Sin autem Titius vel noluerit, vel
non potuerit mercedem definire, irrita est locatio, quasi
mercede non statuta.

Cyrilli. Non recte mercedem definitio ita, quanti quis
dixerit. Sin autem dixero, quanti Titius definierit, si
definierit, valet.

2) qui fundum vel domum alicui locavit] Qui
fundum vel domum locavit, si vendat, curam gerat,
ut apud emptorem eadem pactione locatione frui possint
tam colonus, quam inquilinus. Nam si hoc neglexerit,
conductor ab emptore eiectus ex conducto agat.

Cyrilli. Qui vendit, quod locavit, paciscatur, ne con-
ductor eiiciatur, quia hic, si expulsus sit, cum eo agat.

3) si vicinus aedificet] Coenaculum domus
meae conduxisti. Si vicinus aedificet et coenaculum
obscuretur, adversus me ex conducto actionem habebis.
Sed et sine dubio licet tibi conductionem relinquere:
et si de mercedibus conveniaris, damnum antea tibi illa-
tum compensationis ratione oppones. Idem dicimus, si
ostia fenestrasve nimium corruptas locator non reficiat.
Nam si conductor mecum agat ex conducto, sine damno
suo migrabit. Nota causas, ex quibus conductor ante
tempus a conductione discedere potest. Hoc autem
dico, cum ad certum tempus conduxit: nam ei, qui non
ad certum tempus conduxit, licet, ut antea dictum est,
cum voluerit, a conductione discedere: nam eius tan-
tum temporis nomine, quo habitat, tenetur, ut iam do-
cuit Ulpianus in fine dig. 13.

Cyrilli. Si vicinus aedificans aedes obscuret, vel
locator fenestras ruptas non reficiat, vel ostia, con-
ductor aedes potest relinquere, et ex conducto agere, et si
conveniatur, retentionem habet.

4) pacta servare debet] Conductor omnia se-
cundum legem locationis faciat, curet autem ante omnia,
ut cultura suo tempore fiat, ne cultura intempestiva fa-
cta deteriore fundum faciat: et aedificiorum, quae in
fundo sunt, curam gerat, ut ea incorrupta habeat.

Cyrilli. Colonus curet, ut cultura suo tempore fiat,
et villae aedificiorum curam agat.

5) conductoris culpa est] Culpae conductoris
adnumerabitur, si propter inimicitias eius vicinus fundi
conducti arbores exciderit. Si tamen conductor exci-

m) Harm. μεριζόμενος ὡς μισθωσάμενος ὡς ἂν δικαίω κ. τ. λ. ut in textu. n) §. 7. legitur apud Harm. III. 8. §. 26. qui hausit e Proch. tit. XVII. §. 20. o) Harm. κομίσει. p) Harm. ῥαθυμίας hic et postea. q) Harm. καὶ ἐπὶ. r) Sic lego. Fabr. μισθωσάμενος. rr) τὰς deest apud Fabr.

τοι ὁ μισθωσάμενος ἐγγράσσει τῇ δειροτομίᾳ, κατασχεθῆσεται οὐ μόνον τῇ λοκᾷ, ἀλλὰ καὶ τῷ Ἀκουιλίῳ, καὶ τῇ ὑπὸ τοῦ δωδεκαδέκτου ἐπινερομένη ἀρβόρουμ φουρτίμ κισάρομυ καὶ τῷ quod vi aut clam ἰντεροδίκτω. ὁσφικίῳ δὲ τοῦ δικαστοῦ ὁ ἄκτωρ συνελάνεται μίαν ἐπιλεξάμενος ἀγωγὴν, ἐλευθερώσει τῶν λοιπῶν τὸν ἐναγόμενον. [Sch. p. II. 467.]

Τὸ αὐτὸ ἐστίν, κἂν μὴ δι' ἔχθραν αὐτοῦ, ἀλλὰ κατὰ φάθυμίαν ὁ γείτων ἐδειροτόμησε. οἶδας γὰρ μαθῶν ἐν τῷ ἰά. διγ. τοῦ παρόντος τίτ. ὅτι ὀφείλει προνοίαν ὁ μισθωσάμενος τίθεσθαι, τοῦ*) μῆτε τὸ σῶμα, μῆτε τὸ δίκαιον τοῦ μισθωθέντος πράγματος χεῖρον γενέσθαι. συναριθμεῖται γὰρ τῷ πριβάτῳ ἐγκλήματι ἢ τοιαύτῃ ἀγωγῇ, καὶ ὡς λισταὶ τιμωροῦνται οἱ δειροτομούντες, ὡς ὁ Γάιος ἐν τῷ μζ. βιβ. τίτ. ζ'. διγ. β'. φησίν. [Sch. p. II. 467. sq.]

Κυρίλλου. Ἡ κούλη τοῦ μισθωτοῦ ἐστίν, κἂν ὁ γείτων δι' ἔχθραν αὐτοῦ κόψει τὰ δένδρα. εἰ δὲ αὐτὸς κόψει, κατέχεται λοκάτῃ, Ἀκουιλίῳ, καὶ τῇ περὶ τῶν δένδρων τῶν κλοπιμαίως caesarum ἀγωγῇ, καὶ τῷ περὶ βίας, ἢ λάθρα. μίας δὲ κινήσεως αἱ ἄλλαι παραχωροῦνται. [Sch. p. II. 468.]

ἐκ τῆς λεγομένης Θεομηρίας] Ἡ παρὰ μὲν τοῖς Ῥωμαίοις λεγομένη vis maior, παρὰ δὲ τοῖς Ἕλλησι Θεομηρία, οὐκ ὀφείλει τῷ μισθωσαμένῳ ἐπιζήμιος εἶναι, εἶγε ἀφορητῶς ἐβλάθησαν οἱ καρποί. εἰ δὲ μικρὰ τις ζημία προσγένοντο ἐντεῦθεν, προθύμως τὴν ἐλαχίστην φερέτω ζημίαν· ἐπειδὴ μεγάλου κέρδους αὐτῷ προσγενομένου, τοῦ ὀρισθέντος μισθώματος οὐκ ἀπαιτηθῆσεται τι πλέον. ταῦτα δὲ φάμεν περὶ ἐκείνου τοῦ κολωνοῦ, ὅστις χρήματα δίδουσι συνεφωνήσεν ὑπὲρ τοῦ μισθώματος· εἰ γὰρ ἐμισθώσατο ἐπὶ τῷ μέρει τῶν δίδωμένων παρέχειν καρπῶν, ὡς ἀπὸ δικαίου κοινωνίας, καὶ τῆς ζημίας καὶ τοῦ κέρδους κοινωνήσει τῷ δεσπότη τῷ ἀγροῦ. [Sch. q. II. 468.]

Κυρίλλου. Τὰ τυχηρά, εἰ μέτρια βλάβῃσι, τὸν κολωνὸν ὀρεῖ. ταῦτα περὶ τοῦ ἐν ἀγροῦ μισθωσαμένου. ὁ γὰρ μέρος δίδουσι τῶν καρπῶν, ὡς κοινωνός μερίζεται τὸ κέρδος καὶ τὴν ζημίαν. [Sch. q. II. 468.]

ἐὰν τις ἐπὶ τῷ μετακομίσει μισθώσῃται κίονα] Συνεφωνήσα δούναί σοι νομίσματα ἰ. λόγω μισθοῦ, εἶγε κίονα μεταγάγῃς ἐκ τοῦδε τοῦ τόπου πρὸς τοῦδε τὸν**) τόπον. εἰ συμβῆ ἐν τῷ ἐπιφέρεισθαι, ἢ μεταφέρεσθαι, ἢ ἀποτίθεσθαι κλισίῃσιν, τότε τοῦτον ἐπιγινώσκεις τὸν κίνδυνον, εἶγε ἀμαρτυματί σου, ἢ γον τῶν σοι διαφερότων ἐργατῶν, δι' ἃν τὸν κίονα μεταφέρεσθαι, τοῦτο συνέβη. ὥστε οὐκ ἢ ἐκείνων φάθυμία ἐπιζήμιός σοι γενήσεται. κούλησι δὲ δόξεις ἐλευθέρως εἶναι, εἶγε πάντα παρέξεις, ὅσα ἂν ὁ ἐπιμελούμενος παρεφύλαξεν ἀνήρ. τὸ αὐτὸ δὲ νοήσωμεν, ἐν ᾧ καὶ πύθους ἢ ξύλον ἐμισθώσα σοι μετενεκτέον, ἢ ἕτερον οἰονδηποτε πρᾶγμα· οἶον εἰ μαρμαρα μεταγαγεῖν ἐμισθώσω. [Sch. r. II. 468.]

Κυρίλλου. Ὁ μισθωσάμενός τι μετακομίσει, ἐξέκταν ἀπαιτεῖται ἐπιμέλειαν ἑαυτοῦ, καὶ ἂν τῇ ὀπέρα ἐγγράσσει. [Sch. r. II. 468.]

ὁ δεσπότης τὸ ἱκανὸν ὑποστάς] Ἐὰν ὁ κρᾶφειὺς ἢ ὁ ῥάπτῃς ἀπολέσῃ τὰ δεδομένα αὐτῷ ἐσθήματα, ἐν ᾧ χάριν τοιῶν τὸ ἱκανὸν ποιῆσῃ τῷ δεσπότη, ἐπάναγκές ἐστίν τῷ δεσπότη τὴν ἰν ῥέμ καὶ τὸν φούρτιβον κονδικιτίξιον ἐκχωρεῖν. [Sch. s. II. 469.]

Κυρίλλου. Κρᾶφειὺς καὶ ῥάπτῃς ἀπολομένης τῆς ἐσθήτος ποιήσας τὸ ἱκανὸν, ἐκχωρεῖται τὴν ἰν ῥέμ καὶ τὸν φούρτι κονδικιτίξιον. [Sch. s. II. 469.]

κζ'. Οὐλπ. Ἐὰν ἕμα δύο μισθῶσιν ἔργον, ὁ πρῶτος τὸ ἱκανὸν ὑφίσταται πρότερον.

ἐὰν ἕμα δύο μισθῶσιν ἔργον] Ἐὰν δύο τισὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν τὰς αὐτὰς ὀπέρας μισθώσω, ἐκείνῳ ποιεῖσθαι τὸ ἱκανὸν χρὴ κατὰ πρότερον τάξιν, ᾧ προτέρῳ ἐμαυτὸν ἐμισθώσα. [Sch. t. II. 469.]

κζ'. Ἀλφ. Εἰ ὁ μισθώσας οἶκον, μικρόν τι λύσει μέρος τοῦ οἴκου, οὐ μειοῦται ὁ μισθός· εἰ μὴ ἐν αὐτῷ ἢν ἢ μείζων χρῆσις.

derit, non solum ex locato tenebitur, sed etiam lege Aquilia, et actione arborum furtim caesarum, quae lege duodecim tabularum introducta est, et interdicto quod vi aut clam. Officio autem iudicis actor altera actione electa, ceteris reum liberare compellitur.

Idem est, si non propter inimicitiam eius, sed culpa eius vicinus arbores exciderit. Didicisti enim dig. II. huius tit. conductorem prospicere debere, ne vel corpus, vel ius rei locatae deterius fiat. Eiusmodi enim actio delictis privatis adnumeratur, et qui arbores exciderint, tanquam latrones puniuntur, ut ait Gaius lib. 47. tit. 7. dig. 2.

Cyrilli. Culpa conductoris est, licet vicinus propter inimicitias eius arbores exciderit. Si vero ipse exciderit, tenetur locati, Aquilia, et arborum furtim caesarum actione, et interdicto quod vi aut clam. Una autem mota, ceterae remittuntur.

6) ex divina, quam vocant, ira] Quae a Romanis vis maior appellatur, a Graecis autem Θεομηρία, conductori damnosa esse non debet, siquidem intolerabiliter laesi fuerint fructus. Sin autem modicum damnum inde illatum sit, aequo animo minimum damnum ferat: quia, si magnum lucrum ei accessit, aliquid amplius definita pensione ab eo non exigitur. Haec autem dicimus de eo colono, qui pensionis nomine pecuniam dare promisit: nam si sic conduxit, ut partem fructuum naturae praestaret, quasi societatis iure et damnum et lucrum cum domino fundi communicabit.

Cyrilli. Casus fortuiti, si modice laeserint, ad colono respiciunt. Haec autem de eo, qui ad pecuniam numeratam conduxit. Nam qui partem fructuum praestat, quasi socius lucrum et damnum partitur.

7) si quis columnam transportandam conduxerit] Pactus sum, dare tibi nummos decem mercedis nomine, si columnam ex hoc loco in illum transportaveris. Si contigerit, ut, dum columna tollitur, aut transportatur, aut reponitur, frangeretur, tunc periculum hoc agnoscis, si culpa tua vel ministrorum tuorum, per quos columnam transportandam curabas, id acciderit. Itaque eorum negligentia damnosa tibi erit. Culpa autem liber esse videberis, si omnia praestiteris, quae diligentissimus vir observaturus fuisset. Idem intelligemus, si dolia vel tignum transportandum tibi locavi, vel aliam quamlibet rem: veluti si marmora transportanda conduxeris.

Cyrilli. Qui aliquid transportandum conduxit, exactam diligentiam sui ipsius praestat, et eorum, quorum opera usus est.

8) dominus, cui satisfactum est] Si fullo aut sarcinator vestimenta sibi data perdidit, eoque nomine domino satisfecerit, dominus rei vindicationem et conditionem furtivam cedat necesse est.

Cyrilli. Fulloni et sarcinatori, si vestis deperditae nomine satisfecerit, ceditur actio in rem et conditio furtiva.

XXVI. Ulp. Si duo simul opus locaverint¹⁾, L. 26. primo prius satisfit. D. XIX. 2.

1) si duo simul opus locaverint] Si duobus eodem die easdem operas locavero, ei primum satisfieri oportet, cui priori me ipsum locavi.

XXVII. Alfen. Si is, qui domum locavit¹⁾, partem quandam parvulam domus demolitus fuerit, merces non minuitur: nisi in ea magna pars usus consistebat. L. 27. pr. D. eod.

s) Fabr. τό. ss) Fabrot. inserit κίονα ante τόπον. t) Supple παρεσκεύασας vel simile quid. Basil. T. II.

I. 27. §. 1. Ἐάν τις φοβηθῆις ἐδλόγως^{u)}, τὸν μισθὸν οὐ δίδωσι, κἄν ὁ κίνδυνος οὐκ ἦν ἀληθής. εἰ δὲ μὴ ἦν ἀληθής ἢ αἰτία τοῦ φόβου, χρεωστῆ τὸν μισθόν.

εἰ ὁ μισθώσας οἶκον] Οὐ δεῖ τοὺς ἐνοίκους ἀγνακτεῖν, εἴ τινας μικρὰς πειρῶνται δυσχερείας ἢτοι βλάβας κατὰ τι μέρος τῆς μισθώσεως αὐτοῖς διαίτης· καὶ διὰ τοῦτο μηδεμίαν ἀπομείωσιν τοῦ μισθώματος ποιείτωσαν· τοιαύτης γὰρ αἰδέσεως τὸν ἐνοίκον εἶναι^{uu)}, ἵνα, ἔάν τι ἐναντίον ἐμπέσῃ, δι' ὃ ὁ δεσπότης καταστρέφειν τι βούλεται τῆς διαίτης, οἴη τῆς δυσχερείας μικρὸν τι μέρος. οὐκ ἐπὶ τοσοῦτον μέντοι δεῖ αὐτὸν ἀνέχεσθαι, ὥστε τοῦτο τὸ μέρος ἀνοίγεσθαι τῆς διαίτης ἐκ τοῦ καταστρέφεσθαι τὸν οἶκον, καθὼ τὸ μῆζον μέρος τῆς χρήσεως εἶχεν ὁ ἐνοίκος. [Sch. u. II. 469.]

ἔάν τις φοβηθῆις ἐδλόγως] Ἐάν ὁ ἐνοίκος διὰ τι δέος μετακίσει τῆς οἰκίας, ἠρωτήθη ὁ Σέρβιος^{v)}, εἰ ὀφείλει τὸ μισθώμα, ἢ γούν ἀνεύθυνος ἐστὶν ἐπ' αὐτῷ. καὶ ἀπεκρίνατο· εἰ εὐλόγως ἔπην αἰτία, δι' ἣν ἐφοβήθη τὸν κίνδυνον, εἰ καὶ ἀληθής οὐκ ἔπην κίνδυνος, ὅμως οὐκ ἐποφλήσει τὸ μισθώμα· οἷον ἀπὸ τῶν εὐπολλήτων καὶ πιθανῶν ἐδλόγως ἀπήγγειλεν ἐφοδὸν ἔσεσθαι τῷ οἴκῳ· ἢ καὶ ἀπὸ τινος ἐχθρῶν τῷ δεσπότη ἐπιβουλήν. εἰ δὲ εὐλόγως οὐκ ἔπην αἰτία φοβῶν δυναμένη, τυχόν ἐξ ἐντυπῶν, ἢ φήμης οὐ πιθανῆς τὸν οἶκον κατέλειπεν, ἀπαιτηθήσεται τὸ μισθώμα οὐδὲν ἦττον. ἀνατρέχει δὲ εἰς ἐκεῖνο τὸ θέμα. εἰρηκαμεν, χροῖται τὸν μισθώμαμενον μικρὰς ἀνέχεσθαι βλάβης, ἐν τῷ μεταξὺ ἀνανεομένου τοῦ οἴκου, καὶ φροῖν, εἰ τῇ καταμονῇ ὁ μισθώσαστος ὁμοίως ἐχρήσατο, οὐκ ἐμποδιζόμενος ἐκ τῆς ἀναρεώσεως τοῦ οἴκου, παρέξει καὶ τῆς σαθρῆς διαίτης οὐδὲν ἦττον τὸ μισθώμα. εἰ δὲ καὶ οὐκ ὄκει μὲν ὁ μισθώσαστος τὴν οἰκίαν, ἐτέρῳ δὲ μισθῶν ταύτην ἠδύνατο, δεῖ παρέχειν αὐτὸν ὁμοίως τὸ μισθώμα. εἰ δὲ ὁ μισθώσας τῷ μισθώσασμένῳ παροργίσαν οὐκ εἶδου οἶκον μισθώσασθαι, καὶ ἐντεῦθεν εἰς ἀναγκη περιόστη ὁ μισθώσαστος τοῦ ἐτέρου οἴκου μισθώσασθαι, τοσοῦτον παροργισθήσεται τῷ μισθώσασμένῳ παρ' ἐμοῦ, ὅσον δίχα δόλον ἐκέλευε παρέσχε τῷ νῦν αὐτῷ μισθώσαντι τὴν οἰκίαν· τυχόν γὰρ ἐμποδιζόμενος παρ' ἐμοῦ διὰ τὴν ἀνανεώσιν τῆς οἰκίας οἰκεῖν ἐν τῷ μισθωθέντι οἴκῳ, ἐμισθώσατο παρ' ἐτέρου ἰ. νομίματα οἴκου. ἐπιγνώσομαι γούν αὐτῷ τὰ δέκα μόνον, εἰ δίχα δόλον ταῦτα παρέσχε. εἰ γὰρ δυνάμενος μισθώσασθαι τὸν οἶκον νομίματα πέντε, ἐπίτηδες ἐμισθώσατο δέκα, πέντε μόνον παρέσχω. εἰ δὲ γυατοῦται ἐλαβεν τὴν οἰκίαν παρὰ τινος, οὐδὲν μὲν αὐτῷ παρέσχω· κινῶν δὲ κατ' αὐτοῦ τὴν λοκίτην ὑπεξαιρῶ τοσαύτην ἐκ τοῦ μισθώματος ποσοτήτα, ὅση πολ. . . ἐστὶ τῷ χρόνῳ, καθ' ὃν οὐκ ὄκησεν ἐν τῇ μισθώσει αὐτῷ παρ' ἐμοῦ οἰκίαν. [Sch. x. II. 469. sq.]

I. 28. pr. κη'. Λαβ. Ἐάν τις μείνη κατοικῶν, δίδωσι καὶ §. 1. D. cod. τοῦ σαθρωθέντος τὸ μισθώμα μέρος.

§. 2. Τὸ αὐτὸ ἔστιν, εἰ ἄδειαν εἶχε μισθώσασθαι. καὶ ἔάν ὁ μισθώσας μὴ ποιήσῃ τῷ μισθωτῷ εὐχέριαν οἶκον μισθώσασθαι, καὶ ὁ μισθωτὸς οἴκησιν μισθώσεται, λαμβάνει ὅσον ἄνευ δόλου δέδωκεν. εἰ δὲ δῶρον ἔσχε τὴν οἴκησιν, πρὸς ἀναλογίαν τοῦ χρόνου μειοῦται τὸ μισθώμα.

I. 29. κθ'. Ἄλφ. Ἐάν τις μισθώσαστος ὕλην, συμφωνήσῃ μῆτε τεμῆν^{vv)}, μῆτε καίειν, μῆτε παραχαράττειν, μῆτε συγχωρεῖν ἄλλῳ ταῦτα ποιεῖν, οὐ μόνον ὃν θεωρεῖ κατὰ τύχην, ὀφείλει κωλύειν, ἀλλὰ καὶ φροντίζειν καὶ σπουδάζειν, ὥστε μὴ τινα τεμῆν, εἰ καὶ τὰ μάλιστα τὸ συγχωρεῖν ἐκατέρωθεν ἔχει σημασίαν.

ἔάν τις μισθώσαστος ὕλην] Ἐμισθώσά τιν ὕλην συμφωνήσας, ὥστε μὴ ἐξεῖναι αὐτῷ τὴν ὕλην ἐκτεμεῖν, ἢ^{ww)} καὶ περιτέμνειν τὰ δένδρα, (καὶ γὰρ ἐπειδὴν τις τὸν φλοιὸν περιελθὼν αὐτοῦ τοῦ στελέχους ἀρηται μετὰ σιδήρου, ξηραίνεται τὸ δένδρον,) μῆτε καίειν, μῆτε συγχωρεῖν ἐτέρῳ ἐκτεμεῖν ἢ περιτέμνειν, ἢ καίειν τὴν ὕλην. ζητεῖται, πότερον ὁ μισθώσαστος τοῦτο μόνον ἐποφείλει, τὸ ἐάν θεωρησῇ πράττοντά

Si quis iusta timoris causa emigraverit²⁾, mercedem non praestat, quamvis periculum vere non fuisset. Sed si causa timoris iusta non fuit, mercedem debet.

I) si is, qui domum locavit] Inquilini molestae ferre non debent, si parvula quaedam incommoda vel damna in aliqua parte coenaculi eis locati sustineant: et ob id nullam mercedis deminutionem faciant: eius enim conditionis inquilinus esse debet, ut, si quid adversum acciderit, propter quod dominus aliquid demoliri ex coenaculo velit, aliquam partem parvulam incommodi ferat. Non tamen eatenus incommodum sustinere debet, ut domus demolitione ea pars coenaculi aperiat, in qua magnam partem usus inquilinus habebat.

2) si quis iusta timoris causa emigraverit] Si inquilinus timoris alicuius causa emigraverit, Servius interrogatus est, utrum mercedem deberet, an eius nomine non teneretur. Et respondit: si iusta causa fuit, propter quam periculum timeret, quamvis vere periculum non subsesset, tamen mercedem non debebit. Veluti vir quidam ex honestioribus, quique merito persuadere possint, nuntiavit, hostilem impetum in aedes futurum: vel etiam insidias ab aliquo inimicorum adversus dominum. Sin autem iusta causa timoris non fuit, puta ex insomniis, vel fama non probabili domum deseruerit, nihilominus merces ab eo petetur. Redit autem ad illud thema. Diximus, conductorem debere parvulum damnum sustinere interim, cum domus refecit, et ait, si conductor domus habitatione aequae usus sit, nec refectioe aedium impeditus fuerit, mercedem etiam coenaculi vitiosi nihilominus praestitutum. Sin autem ipse quidem conductor non inhabitaret, sed alteri domum locare posset, similiter mercedem praestare debet. Sed si locator conductori potestatem domus alii locandae non fecisset, et ideo conductor coactus sit, alius domum conducere, tantum praestabitur ei, qui a me conduxit, quantum sine dolo malo praestitisset ei, qui domum nunc ei locasset: fortasse enim propter domus refectioem a me in domo conducta habitare prohibitus, domum ab alio nummis decem conduxit. Praestabo igitur ei nummos decem duntaxat, si sine dolo malo eos praestitit. Nam si, cum posset domum nummis quinque conducere, consulto decem conduxit, quinque duntaxat praestabo. Quodsi gratuitam habitationem ab aliquo acceperit, nihil quidem ei praestabo: si autem agam adversus eum ex locato, deducam ex mercede tantam quantitatem, quae temporari convenit, quo in domo a me ipsi locata non habitavit.

XXVIII. Lab. Si quis habitare non desierit, etiam vitiosae partis mercedem praestat.

Idem est, si potestatem conducendi habebat. Et si locator potestatem domus conducendae non fecerit, et conductor habitationem conduxerit, accipit, quantum sine dolo malo praestitit. Si vero gratuitam habitationem habuit, pro portione temporis merces minuitur.

XXIX. Alfen. Si conductor silvae¹⁾ pactus sit, ne caederet, neve deureret, neve cingeret²⁾, neve alium haec facere sineret, non solum si quem casu vidisset, prohibere debet, sed etiam curare et operam dare, ne quis caederet, quamvis verbum *sinere* utramque habeat significationem.

I) si conductor silvae] Locavi silvam alicui ea lege, ne ei silvam caedere liceret, vel etiam arbores circumcidere, (si quis enim corticem amputans arboris truncum ferro tetigerit, arbor arefit,) neque urere, neque alium sineret caedere, vel circumcidere. vel silvam urere. Quaeritur, utrum conductor, si quem quid eorum, quae dicta sunt, facere vidisset, prohibere tantum

u) Deest aliquid, fortasse ἀναχωρήσῃ. uu) Supple διὰ. v) Nota, Servii mentionem fieri in scholio, licet Digestorum locus Alfeni nomen in fronte ferat. vv) Lege τεμνειν, et in scholio bis ἐκτεμενεν. ww) ἢ l. g. v. Fabr. ii.

τινά τι τῶν εἰρημέγων, κολύειν ὀφείλιν, ἤγουν οὕτω τὴν ὕλην φυλάττειν, ἵνα μή τις τοῦτο πράξει δυνηθῆ. καὶ ἀπεκρίνατο Ἀλφῆρος, τὸ ἥμα τὸ σίνερε, τοιούτοι τὸ συγχωρῆσαι, ἐκατέρωθεν ἔχειν σημασίαν, ὥστε καὶ τὸν ὑπ' αὐτοῦ θεωρηθέντα ἐν τῷ πράττειν τι τῶν εἰρημέγων κολύεσθαι, καὶ τὸ φυλάττεσθαι τὴν ὕλην, ἵνα μή τι περὶ αὐτὴν πλημμεληθῆ. ὥστε οὖν τὸ σίνερε, καθάπερ εἴρηται, ἀμφοτέρω δηλοῖ. ἀλλὰ τὸν μισθώσαντα τοῦτο δοκεῖ μᾶλλον βεβουλήσθαι, ἵνα ὁ μισθώσαμενος μὴ μόνον τὸν ὀφθέντα κατὰ τυχὸν κωλύσῃ τι πράξει τῶν ἀπηγορευμένων, ἀλλὰ καὶ ποιῆσαι φροντίδα τοῦ μηδὲν ἐκμηθῆναι τῆς ὕλης. [Sch. γ. II. 470.]

Κυρίλλου. Ὁ συμφωνήσας, μηδὲν συγχωρεῖν βλάψαι τὴν ὕλην, οὐ μόνον εἰ ἐκ τοῦ παρατυχόντος ἴδη τινὰ βλαπτοῦσα αὐτὴν, ὀφείλει κωλύειν, ἀλλὰ καὶ φροντίζειν τούτου. [Sch. γ. II. 470.]

μήτε παραχωρεῖται] Περιζωννύειν. περιζῶσαι γὰρ ἔστιν τὸ τὸν φλοιόν, ἀφ' οὗ τὸ ζωτικὸν ἀναδίδεται πνεῦμα, περικόψαι· πολλὰ γὰρ ἔστι τῶν δένδρων, ἅπερ ἐπιαιρούμενα^x τοῦ φλοιοῦ ξηραίνονται. [Sch. ζ. II. 470.]

λ'. Ἰδεμ. Μισθώσαμενος οἰκίαν πεντήκοντα νομισμάτων, τὰς κατὰ μέρος διαίτας ἐμισθώσα ἐξήκοντα νομισμάτων. ἐὰν κατὰ τὸ ἀναγκαῖον λύσῃ τὸν οἶκον ὁ δεσπότης, πρὸς ἀναλογία τοῦ χρόνου τὰ πρὸς αὐτὸν συμφωνηθέντα [τὰ πενήκοντα νομίσματα] μειῶνται. εἰ δὲ διὰ τὸ ποιῆσαι κρεῖττονα τὸν οἶκον, ἔλυσεν αὐτόν, εἰς ὅσον διέφερε μοι, μὴ μετοικίσει τοὺς ἐνοίκους, καταδικάζεται.

Ἐὰν^y μισθώσωμαι βαλανεῖον ἐπὶ τῷ λούσαι ἐνιαυτόν, καὶ καθ' ἡμέραν^z τρίτῳ μηνί, τοῦ λειπομένου χρόνου τὸν μισθὸν ἀναλαμβάνω.

Ἄ^a μισθώσαμενος ἄλογον^b ἐπὶ τῷ βαστάσαι τι δῆλον, καὶ βαρύτερον ἐπιθεῖς, βλαπτομένου αὐτοῦ ἐνέχεται^c τῇ περὶ μισθώσεως ἀγωγῇ^d, ὅστις δήποτε ἔβλαψε. καὶ τῷ Ἀκουιλίῳ δὲ χώρα κατὰ μόνον τοῦ ἀκολουθοῦντος τῷ ἄλογω^e.

Ὁ ἐργολαβῆσας οἰκοδομῆσαι τοῦ λαμβάνειν κατὰ τοσοῦδε πόδας νν. ζ'. καὶ ἀτελοῦς ὄντος τοῦ ἔργου δύναται μετρεῖν.

Ἐὰν συμφωνήσῃ ὁ μισθωτὸς, ἀδιάφορον ἀποδοῦναι τὸ ἐποίκιον ἀνευ βίας καὶ παλαιότητος, καὶ δοῦλος αὐτοῦ κάυση αὐτὸ κατὰ τέχνην, ὑπέκειται. ὁ γὰρ συμφωνῶν δίχα βίας, οὐ τὴν τῶν οἰκειῶν, ἀλλὰ τῶν ἐξωτικῶν ὑπέχειται δοκεῖ.

μισθώσαμενος οἰκίαν] Ἐμισθώσῃ σοι τὴν ἐμὴν οἰκίαν νομίσματα λ'. σὺ κατὰ διαίτας ἐμισθώσας ταύτην νομίσματα μ'. ἐγὼ ὁ τῆς οἰκίας δεσπότης σαθρὰν ὄραν τὴν οἰκίαν, ταύτην κατέστρεψα. ζητεῖται, εἰς ὅσον ὀφείλω σοι καταδικασθῆναι κινῶντι τὴν κονδοῦκτη. καὶ φησι Ἰαβόλενος, εἰ σαθρὰν οὖσαν τὴν οἰκίαν κατὰ τὸ ἀναγκαῖον κατέστρεψα, ἀναλόγως τῷ χρόνῳ, καθ' ὃν οὐκ ἠδύνασο οὔτε σὺ, οὔτε οἱ παρὰ σοῦ μισθώσαμενοι χρῆσθαι τῷ οἴκῳ, ἀπομειωθήσεται τὸ μισθώμα. εἰ δὲ οὐκ ἦν ἀνάγκη τὸν οἶκον καταστραφῆναι, ἀλλ' ὡς βουλόμενος καλλίονα ποιῆσαι τὸν οἶκον, ἔπραξα ταῦτα, εἰς ὅσον σοι διαφέρει τὸ μὴ μετελθεῖν τοὺς ἐνοίκους, καταδικάζομαι σοι· τοιούστιν, εἰ ἐπὶ ἐνιαυτὸν γέγονε τοῦτο, πρὸς τῷ μὴ λαβεῖν τὸ μισθώμα παρὰ σοῦ, καὶ ἰ. σοι παρέχειν καταδικασθῆσομαι νομίσματα. [Sch. α. II. 471.]

Φησὶν ὁ νομικός, ὅτι, ἐὰν ὁ δεσπότης τῆς οἰκίας κατέστρεψε ταύτην σαθρὰν οὖσαν κατὰ τὸ ἀναγκαῖον, ἀπομειωθήσεται τὸ ἐνοίκιον κατ' ἀναλογία τοῦ χρόνου. τυχὸν γὰρ οὔτε ὁ μισθώσαμενος ταύτην εἰς ν'. νομίσματα, οὔτε οἱ ἐνοικοὶ αὐτοῦ μισθώσαμενοι εἰς νομίσματα ζ'. ἠδύνατο ἐν αὐτῇ καταμένειν. εἰ δὲ διὰ τὸ κρεῖττονα ταύτην ποιῆσαι, ἤπερ ἦν πρότερον,

deberet, an etiam ita silvam custodire, ne quis id facere possit. Et respondit Alfenus, verbum *sīnere* utramque habere significationem, ut si quem vidisset aliquid eorum, quae dicta sunt, facere, prohiberet, et silvam custodiret, ne in ea quid committeretur. Itaque verbum *sīnere*, uti iam dictum est, utrumque significat. Sed qui locavit, hoc potius voluisse videtur, ut conductor non solum, si quem casu vidisset aliquid eorum, quae interdicta sunt, facere prohiberet, sed etiam ut curam ageret, ne quidquam ex silva caederetur.

Cyrilli. Qui pactus est, ne quem sineret silvae nocere, non solum, si quem casu viderit silvae nocere, prohibere debet, sed etiam curam eius agere.

2) *neve cingeret*] Cingere. Nam cingere est corticem, a quo spiritus vitalis producitur, circumcidere: nam multae arbores sunt, quae decorticatae arefiunt.

XXX. Idem. Cum domum conduxissem¹⁾ nummis quinquaginta, singula coenacula locavi sexaginta nummis. Si dominus aedificium necessario demolitus sit, pro portione temporis quinquaginta nummi ex pacto ei praestandi minuuntur. Sin autem ut domum meliorem redderet, eam demolitus sit, quanti interest mea, habitatores ne migrarent, condemnatur. *L. 30. pr. D. XIX. 2.*

Si balneum conducam²⁾, ut toto anno laver, §. 1. idque tertio mense comburatur, residui temporis mercedem recipiam.

Qui animal conduxit³⁾ ad certum pondus ferendum, et gravius onus imposuit, si inde laesum fuerit, actione ex locato tenetur, quicumque laeserit. Etiam actioni legis Aquiliae locus est adversus eum tantum, qui animal sequebatur. §. 2.

Qui domum aedificandam ita redemit⁴⁾, ut in tot pedes nummos sexaginta acciperet, etiam si imperfectum opus sit, metiri potest. §. 3.

Si colonus pactus sit⁵⁾, ut villam incorruptam redderet praeter vim et vetustatem, et servus eius eam incendit non fortuito casu, tenetur. Nam qui paciscitur, citra vim, non domesticorum, sed extraneorum vim excipere videtur. §. 4.

1) *cum domum conduxissem*] Locavi tibi domum meam nummis triginta. Tu per singula coenacula eam locasti nummis quadraginta. Ego domus dominus, cum domum ruinosa viderem, eam demolitus sum. Quaeritur, in quantum tibi condemnari debeam agenti ex conducto. Et Iavolenus ait: Si vitiatam domum necessario demolitus sim, pro portione temporis, quo nec tu, neque hi, qui a te conduxerunt, uti domo potuerunt, merces deminetur. Sin autem non fuisset necesse domum demoliri, sed quia pulchriorem domum facere volui, haec fecissem, quanti tua interesset, inquilini ne migrarent, tanti tibi condemnabor: id est, si per annum id factum sit, condemnabor, ut mercedem a te non accipiam, et insuper decem nummos tibi praestem.

Ait Iurisconsultus: Si dominus aedium aedes ruinosas necessario demolitus sit, minuetur pensio pro portione temporis. Fortasse enim nec qui nummis quinquaginta eas conduxerat, neque inquilini eius, qui sexaginta nummis conduxerant, potuerunt in eis permanere. Si vero ut meliores eas faceret, quam essent antea,

x) Lege ἀραιουμένον. y) L. 30. §. 1. extat in Syn. p. 219. z) E Syn. adde τῷ. a) L. 30. §. 2. legitur in Syn. p. 219. et usque ad ἐβλαψε apud Harm. III. 8. §. 27. qui hausit e Proch. tit. XVII. §. 21. Blastares Syntagmate Alphabet. Lit. M. cap. 12. in *Beveregii* Synod. T. II. P. II. p. 182. hunc locum ita reddidit: ὁ μισθώσαμενος ἔπρον ἐπὶ τῷ βαστάσαι τι δῆλον, καὶ βαρύτερον ἐπιθεῖς βλάψαι (leg. ἐὰν βω. ἐπιθ. βλάψη), ἐνέχεται ἔπερ τῆς βλάβης. b) Harm. ζῶον pro ἄλογον. c) Syn. ἐνάχεται. d) τῇ περὶ μισθώσεως ἀγωγῇ omitit Harm. Syn. περὶ τῆς μισθώσεως. e) Syn. τὸ ἄλογον.

τὰ ν'. νομίματα δώσει τῷ μισθωτῷ, ἢ τὰ ζ'. ἅπερ δηλαδὴ συνειφώνησε λαβεῖν ἀπὸ τῶν ἐνοίκων αὐτοῦ. [Sch. a. II. 471.]

Κυρίλλου. Ἐὶ ὁ μισθώσας λύσει τὸν οἶκον, εἰ μὲν ἐξ ἀνάγκης, ὃν ἔλαβε μισθὸν ἀποδώσει· εἰ δὲ μὴ, ὃν λαμβάνει ὁ ἐνοίκος μεταμισθώσας αὐτόν. [Sch. a. II. 471.]

ἔὰν μισθώσωμαι βαλανεῖον] Οἷον ἐμισθώσωμαι παρὰ Τίτιον βαλανεῖον, δούς αὐτῷ ν'. νομίματα. ἐμπρησμοῦ δὲ γενομένου μετὰ τρεῖς μῆνας τῆς μισθώσεως, συνέβη τὸ βαλανεῖον ἀπολεσθῆναι. κέλευε οὖν ὁ Ἀλφῆρος, κινήσει μὲν κατὰ Τίτιον τὴν κοινόκτητη καὶ ἀναλαβεῖν τῶν δ'. μηνῶν τὸ μίσθωμα, αὐτῷ δὲ καταλιπεῖν τῶν τριῶν μηνῶν. [Sch. b. II. 471.]

Κυρίλλου. Ἐὶ μισθώσωμαι βαλανεῖον ἐπὶ ἐνιαυτὸν, καὶ πείσει τῷ τρίτῳ μηνί, διὰ τῆς κοινόκτητης ἀναλαμβάνω τοῦ μισθοῦ τὸ περισσόν. [Sch. b. II. 471.]

ὁ μισθωσάμενος ἄλογον] Ἐμισθώσα' τινι μοῦλαν πρὸς τὸ βίρος φανερόν φορτίου μετακομίσει. ὁ μισθωσάμενος μεῖζον ἐπιθείς βίρος, διεσραγγίαν αὐτὴν ἐποίησεν. ἐρωτηθεὶς ὁ Ἀλφῆρος, ποία τις ἔσται κατὰ τοῦ μισθωσαμένου ἀγωγή, ἀπεκρίνατο, ἢ τὸν Ἀκουῖλιον, ἢ τὴν λοκάτη ὀρθῶς δίδουσαι κατ' αὐτοῦ· ἄλλὰ, τὸν Ἀκουῖλιον μόνον κινεῖσθαι κατ' αὐτοῦ τότε, ἐν ᾧ ταύτης^{cc)} ὁ μισθωσάμενος διέσραξε· τὴν δὲ λοκάτη κινεῖσθαι, εἰ ἑτέρος τις ἀπώλεσεν. ὥστε οὖν ὁ μισθωσάμενος, εἰ μὲν αὐτὸς ταύτας ἀνείλεν, ἐναχθήσεται τῷ Ἀκουῖλιῳ, ἢ τῇ λοκάτῃ. εἰ δὲ ὑφ' ἑτέρου ταῦτο ἐπράχθη, τῇ λοκάτῃ χωρὶ κατὰ τοῦ μισθωσαμένου. [Sch. c. II. 471. sq.]

Κυρίλλου. Ἐὶ μεγάλως φορτώσω^{f)} ἄς ἐμισθώσωμαι μοῦλας, κατέχομαι τῷ Ἀκουῖλιῳ. λοκάτη δὲ κατέχομαι, ἐὰν ἄλλος ταύτας ἐφόρτωσεν. [Sch. c. II. 472.]

ὁ ἐργολαβήσας οἰκοδομήσασαι] Ἐμισθώσα' σοι οἶκον ποιητόν, συμφωνήσας, ὥστε μέχρις οὐ χρειὰ γένηται λίθον ἐν τῷ ἔργῳ, ὑπὲρ τοῦ λίθου καὶ τοῦ λεγομένου χειρομισθίου, τοῦτέστι τοῦ μισθοῦ τῆς ἐργασίας, ὥστε με δίδουσαι σοὶ τῷ ἐργολάβῳ καθ' ἕκαστον πόδα νομίματα ζ'. ἐξητήθη πότερον δεῖ μεταρῆθῆναι τὸ ἔργον μετὰ τὸ περαιωθῆναι τὸν οἶκον, ἢ ἔτι ἀτελοὺς ὄντος αὐτοῦ. φησὶν ὁ Ἀλφῆρος, καὶ ἀτελοὺς ὄντος αὐτοῦ γῆρῳ μετρεῖσθαι τὸ ἔργον. [Sch. d. II. 472.]

Κυρίλλου. Ἐὶ ὁ μισθώσας κτίσμα οἴκου συμφωνήσει, ἐφ' ὅσον λείπει τι τῷ ἔργῳ κατὰ πόδα ἔργον τι παρέχειν, πρὶν ἢ πληρωθῆναι τὸ ἔργον, μετρεῖται. [Sch. d. II. 472.]

ἔὰν συμφωνήσῃ ὁ μισθωτὸς] Τοῦ αὐτοῦ. Ὁ κολωνός ἀναδεξάμενος τὸν κίνδυνον τῆς κώμης ἀνευ βίως καὶ παλαιότητος, εἰ δούλος αὐτοῦ κινεῖ τὸν οἶκον, κατέχεται. [Sch. e. II. 472.]

L. 32.
D. XIX. 2.

λα'. Ἰουλιαν. Μισθώσας ἀγρόν τινι εἰς γεωργίαν ἐπὶ τινος ἐνιαυτοῦ ἀπέθανεν, ἐν τῷ μεταξύ ληγατεύσας σοι αὐτόν. οὐκ ἀναγκάζεται ὁ μισθωτὸς γεωργεῖν αὐτόν, ἐπεὶ μὴ διαφέρει τῷ κληρονόμῳ μου. εἰ δὲ θέλων ὁ μισθωτὸς γεωργῆσαι κωλύεται παρὰ σοῦ τοῦ ληγαταρίου, ἐνάγει τῷ κληρονόμῳ μου, καὶ ἡ ζημία τὸν κληρονόμον ὀρεῖ· ὥσπερ ὅτε τις πωλήσας πρᾶγμα, ληγατεύσει αὐτὸ πρὸ παραδόσεως ἑτέρῳ· καὶ τῷ ἀγοραστῇ γὰρ καὶ τῷ ληγαταρίῳ ὁ κληρονόμος ἐνέχεται.

μισθώσας ἀγρόν] Ἀγρόν ἐμισθώσα' τινι ἐπὶ πενταετίαν. τελευτῶν ἐληγατεύσας τοῦτον Πρίμου. ἐὰν ὁ μισθωσάμενος βουληθῇ καταφρονῆσαι τῆς μισθώσεως, οὐ δύναται ὁ κληρονόμος μου ἀναγκάζειν τὸν κολωνόν γεωργεῖν αὐτόν· οὐ δύναται γὰρ ἐπιδέξει^{ff)} διαφέρειν, τῆς δεσποτικῆς τοῦ ἀγροῦ μετατεθείσης ἐπὶ τὸν ληγαταρίον. εἰ μὲντοι ὁ μισθωσάμενος ἀγάπῃ τὴν μισθωτὸν, καὶ ἐξωθεῖ αὐτόν ὁ ληγατάριος, κατὰ τοῦ κληρονόμου συγχωρήσει κινεῖν τὴν κοινόκτητη, καὶ τὸ διαφέρειν αὐτόν μεθοδεύειν· καὶ ἔσται τοῦτο βίρος οὐ μικρὸν κατὰ τοῦ κληρονόμου, τὸ ἐνάγεσθαι μὲν αὐτόν διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ληγαταρίου κώμην, ἀγάπῃ δὲ μὴ εὐπορεῖν, ἐπειδὴν ὁ μισθωσάμενος ἀφίσταται τῆς μισθώσεως. τοῦτο δὲ συμβαίνει κατὰ μίμησιν ἐκείνου τοῦ θύματος. ἐὰν γὰρ πωλήσω σοι πρᾶγμα, καὶ πρὸ τῆς τριάδιόνος τελευτῶν ἑτέρῳ τοῦτο ληγατεύσω, ὁ κληρονόμος μου ὑπέσθνος ἔσται καὶ τῷ ληγαταρίῳ τῇ ἀπὸ τοῦ ληγατοῦ ἀγωγή, καὶ σοὶ τῇ ἐξ ἑμπτῶ. [Sch. f. II. 472.]

ee) Lege hic et postea ταύτην. f) Sic lego. Fabr. φορτώσω. ff) Adde τὸ αὐτε διαφέρειν.

nummos quinquaginta conductori dabit, vel sexaginta, quos a conductoribus suis accipere pactus erat.

Cyrilli. Si locator domum diruat, si quidem ex necessitate, mercedem, quam accepit, restituit: sin minus, quod inquilinus, qui ablocavit, accepturus erat.

2) si balneum conducam] Verbi gratia, conduxeram a Titio balneum, datis ei nummis quinquaginta. Incendio post tres menses locationis orto, balneum interire accidit. Iubet igitur Alfenus me ex conducto agere adversus Titium et recipere mercedem novem mensium, relinquere autem ei mercedem trium mensium.

Cyrilli. Si balneum in annum conduxero, et tertio mense corruerit, per actionem ex conducto residuum mercedis recipiam.

3) qui animal conduxit] Mulam ad certum pondus oneris transportandum alicui locavi. Conductor maiore onere imposito, fecit, ut rumperetur. Interrogatus Alfenus, quanam actio esset adversus conductorem, respondit, vel legis Aquiliae, vel locati actionem recte adversus eum dari: sed lege Aquilia tantum agi adversus eum, si conductor ipse eam corrupisset: ex locato autem agi, si alius quis perdidisset. Itaque conductor, si quidem ipse eam occiderit, lege Aquilia et ex locato convenietur. Si vero idem ab alio factum sit, actioni ex locato adversus conductorem locus erit.

Cyrilli. Si mulas, quas conduxeram, plus iusto oneravero, lege Aquilia teneor. Ex locato autem teneor, si alius eas oneraverit.

4) qui domum aedificandam ita redemit] Locavi tibi domum aedificandam, ea lege, ut quoad in opus lapide opus erit, pro lapide et manupretio, id est, mercede operarum, ego tibi redemptori in singulos pedes nummos septem darem. Quaesitum est, utrum opus metiri oporteret post domum perfectam, an etiam cum imperfecta esset. Alfenus ait, etiam si imperfecta esset, opus metiri oportere.

Cyrilli. Qui domum aedificandam locavit, si pactus sit, quamdiu operi aliquid deerit, per singulos pedes certum aliquid se praestiturum, etiam antequam opus perfectum sit, mensura peragitur.

5) si colonus pactus sit] Eiusdem. Colonus, qui periculum villae in se suscepit citra vim et vetustatem, si servus eius eam incenderit, tenetur.

XXXI. Iulian. Qui fundum colendum¹⁾ alicui in aliquot annos locaverat, decessit, eo tibi interim legato. Colonus eum colere non cogitur, quia nihil heredis mei interest. Quodsi colonus, cum vellet colere, a te legatario prohibeatur, cum herede meo agit, et damnum ad heredem spectat²⁾: sicuti cum quis rem, quam vendidit, ante traditionem alii legaverit: nam tam emtori quam legatario heres tenetur.

1) qui fundum colendum] Fundum alicui locavi in quinquennium. Decedens eum Primo legavi. Si conductor a locatione discedere velit, heres meus colonum ad fundum colendum compellere non potest: non potest enim probare, quid sua intersit, dominio fundi in legatarium translato. Si tamen conductor in locatione permanere velit, et a legatario expellatur, tum adversus heredem ex conducto agere poterit, et de eo, quod interest, eum convenire: et hoc non parvum onus heredis erit, quod scilicet ipse conveniatur propter prohibitionem legatarii, actionis autem copiam non habeat, quoniam conductor a conductione discedit. Id autem contingit ad similitudinem huius speciei. Nam si rem tibi vendidero, et ante traditionem moiens alii eam legavero, heres meus tam legatario actione legati, quam tibi ex emto tenebitur.

ἡ ζημία τὸν κληρονόμον δρᾶ] Στέφανος. Τοντέ-
σιν, οὐ δύναται ὁ κληρονόμος κινεῖν τὴν λοκάτη κατὰ τοῦ
κολωνοῦ, καὶ ἀναγκάζειν αὐτὸν γεωργεῖν τὸν ἀγρὸν, ὃν ὁ τε-
στάτωρ ἐτέρῳ τινὶ ἐληγάτευσεν. ἔγνωσ γὰρ καὶ ἐν τῷ μανδίῳ
διγ. ἡ. θεμ. 6. ὡς πᾶσα βόναε φίδει ἀγωγὴ, μὴ ὑπότος
διαφέροντος, καλῶς^{ε)} κινεῖται. [Sch. g. II. 473.]

ιβ'. Ἀφρικ. Ἐὰν μισθώσης μοι ἀγρὸν καὶ δη-
μευθῆ, ἀποδίδως μοι τοῦ λειπομένου χρόνου τὸν μι-
σθὸν, οὐ μὴν τὸ διαφέρον. εἰ γὰρ καὶ ὁ παραθεὶς ἀγρὸς
δημευθῆ πρό παραδόσεως, μόνον τὸ τίμημα ἀποδί-
δοται. εἰ μὴ μισθώσω σοι οἶκον καὶ τὸ ἔδαφος ἐφι-
ζάνη, οὐδὲν ἦττον ἐνέχομαι. εἰ μὴ σὺ κωλύσης τὸν μι-
σθωτὸν σου νημεθῆναι, ἢ ἄλλος, ὃν δύνασαι κωλύσαι,
εἰς τὸ διαφέρον ἐνέχη. εἰ δὲ μὴ δύνασαι κωλύσαι διὰ
τὴν βίαν, ἢ τὴν δυναστείαν τοῦ προσώπου, μόνον τὸν
μισθὸν ἀποδίδως.

ἔὰν μισθώσης μοι ἀγρὸν] Κυρίλλου. Εἰ δημευθῆ
ἢ πέσῃ ὁ οἶκος, τὸν μισθὸν μόνον ἀναλαμβάνει ὁ μισθωτὸς·
καὶ ὁ πωλήσας γὰρ ἀγρὸν, οὐκ ἀπαιτεῖται εἰ μὴ τὸ τίμημα,
δημευθέντος αὐτοῦ πρό τριμυθίου. ἢ ὡς θείσα διαστίξιν κρα-
τεῖ καὶ ἐπὶ τοῦ λύσαντος τὸν οἶκον ἐξ ἀνάγκης, ἢ μὴ. [Sch. h.
II. 473.]

καὶ τὸ ἔδαφος ἐφιζάνη] Στέφανος. Τότε γὰρ τὸ
συμβεβηκὸς τῷ μισθώσαντι ἦτοι τῷ ἐκδοθῆκατι τὴν οἰκοδομήν
κινδυνεύεται, ὡς φησὶν ὁ Οὐλλπιανὸς ἐν τῷ τελευταίῳ διγ.
τοῦ παρόντος τι. ὥστε ὁ ἐργολάβος ἀπαιτεῖ ἄπερ ἐδαπάνη-
σεν, ἦτοι τὰς οἰκείας ὁπέρας. τοῦτο δὲ νόησον, ἐν ᾧ μὴ αὐτὸς
τὸν πάντα κίνδυνον ἀνεδέξατο, κατὰ τὴν κρατήσασαν γνώμην,
περὶ τοῦ λίθου τοῦ δοθέντος γλύπτῃ ἐπὶ τῷ γλύψαι, ἢ τεχνί-
τη^{h)} ἐπὶ τῷ ἐγκλιεῖσαι. θεὸς δὲ ὑπὸ σεισμοῦ κινηθῆναι τὸ
ἔδαφος· τοῦτω γὰρ συνίδει τὸ εἰρημένον τῷ Ἰαβωλένῳ ἐν τῷ
νθ'. διγ. τοῦ παρόντος τίτλου. [Sch. i. II. 473.]

ιγ'. Γαι. Ὡσπερ εἰ λησται τοῦτο ποιήσουσι.

ιδ'. Ἀφρικ. Ταῦτα δὲ λέγομεν ἐπὶ τοῦ καλῆ πί-
σται μισθώσαντος, οὐ μὴν κακῆ πίσται ἀλλότριον μι-
σθώσαντος, καὶ μὴ δυναμένου ἀντιστῆναι τῷ δεσποτῇ.
σκοπεῖν εἰώθαμεν, εἰ ἀναγκαίως ἢ μὴ, κατέλυσεν ὁ
δεσπότης τὸν μισθωθέντα οἶκον.

Κοινὸν ἔχοντες τὸν ἀγρὸν συνεφωνήσαμεν, ἐνιαυ-
τὸν παρ' ἐνιαυτὸν ἔχειν αὐτὸν ἐπὶ δῆλω ποσῷ μεμι-
σθωμένον. καὶ ἐν τῷ πέρατι τοῦ ἐνιαυτοῦ σου τοὺς
καρποὺς διέφθιρας τοῦ ἐπιότος ἐνιαυτοῦ. ἔχω ἐπὶ
μὲν τῷ ἐμῷ μέρει τὴν κατὰ τοῦ μισθωτοῦ ἀγωγὴν,
ἐπὶ δὲ τῷ σῷ τὴν κατὰ τοῦ μισθώσαντος ἀγωγὴν.
ἄρμυζι δὲ μοι περὶ τῆς ζημίας καὶ ἢ περὶ διαίρεσεως
ἐπικοίων πραγματῶν ἀγωγῆ. διὰ μίας δὲ τὸ ἱκανὸν
εἰ μὴ γένηται μοι, ἀναιρεῖται ἢ ἄλλη. τὸ αὐτὸ ἐστὶ, καὶ
δύο κερωρισμένως ἀγροὺς ἔχοντες συμφωνήσωμεν, ἕκα-
στον τὸν τοῦ ἄλλου μισθώσασθαι, καὶ τοὺς καρποὺς
συλλογίζεσθαι εἰς τὸ μίσθωμα· ἕκαστος γὰρ ἔχει περὶ
μὲν τοῦ ἰδίου τὴν κατὰ τοῦ μισθωτοῦ ἀγωγὴν· περὶ
δὲ τοῦ ἄλλου τὴν κατὰ τοῦ μισθωτοῦ ἀγωγὴν.

ἀναγκαίως ἢ μὴ] Ἡ γὰρ ἀνάγκη τῆς καταλύσεως
ἰσορροπὸς ἐστὶν βίᾳ τινὶ ὑπερέρα, δι' ἧς ὁ κοινδοῦκτωρ κε-
χρησθῆται τῇ μισθώσει κωλύεται. [Sch. k. II. 473.]

κοινὸν ἔχοντες τὸν ἀγρὸν] Κοινὸν ἀγρὸν εἶχον
μετὰ σοῦ, καὶ διὰ τὰς συμβαινούσας μεταξὺ ἡμῶν φιλονεικίας
συνεφωνήσαμεν πρὸς ἀλλήλους, alternis annis, τοῦτέστιν ἐνιαυ-
τὸν παρ' ἐνιαυτὸν ἕκαστον ἡμῶν τὸν ἀγρὸν ἔχειν ἐπὶ μισθώ-
σει, καὶ ἐμὲ μὲν ἐν τούτῳ τῷ ἐνιαυτῷ ἔχειν τὸν ὅλον ἀγρὸν,
καὶ νέμισθαι αὐτὸν, ἐνδιδόντων^{h)} σοι νομισμάτων ρ'. ἄπερ
μέρους τῆς κοινότητος τοῦ ἀγροῦ, καὶ πάλιν σὲ ἔχειν ἐν τῷ
ἐπιότῳ ἐνιαυτῷ τὸν ἀγρὸν, καὶ παρέχειν σὲ ἐμοὶ τοιαῦτα
ρ'. νομισμάτα ἕνεκα τοῦ ἡμισσεως τοῦ ἀγροῦ μου, ὅπερ ἐνε-

2) damnum ad heredem spectat] Stephanus.
Id est, heres adversus colonum ex locato agere non
potest, et eum compellere ad fundum colendum, quem
testator alii cuidam legavit. Didicisti enim et tit. man-
dati, dig. 8. them. 6. omnem bonae fidei actionem non
recte intendi, ubi nihil intersit.

XXXII. African. Si locaveris mihi fundum¹⁾, L. 33.
et publicatus sit, residui temporis mercedem mihi re- D. XIX. 2.
stituis, nec vero id, quod interest. Nam et si fun-
dus venditus ante traditionem publicatus sit, pre-
tium duntaxat restituitur. Si domum tibi locavero,
et solum desederit²⁾, nihilominus teneor. Si colo-
num tuum frui prohibeas, vel alius, quem prohibere
possis, in id, quod interest, teneris. Si vero prohi-
bere non possis propter vim aut potentiam personae,
mercedem tantum restituis.

1) si locaveris mihi fundum] Cyrilli. Si do-
mus publicata sit, vel corruerit, conductor mercedem
tantum recipit: nam et qui fundum vendidit, nihil nisi
pretium restituit, si fundus ante traditionem publicatus
sit. Supradicta distinctio obtinet et in eo, qui domum
demolitus est necessario, vel non.

2) et solum desederit] Stephanus. Tunc enim
quod accidit, locatoris sive eius, qui domum aedifican-
dam locavit, periculo est, ut ait Ulpianus dig. ultimo
huius-tit. Itaque redemptor petit quae impendit, sive
operas suas. Hoc autem intelligit, nisi ipse omne peric-
ulum receperit, secundum sententiam, quae obtinuit de
gemma, quae sculptori insculpenda, vel artifice inclu-
denda data est. Finge autem, solum desedissee terrae
motu: huic enim convenit, quod ait Iavolenus dig. 59.
huius tituli.

XXXIII. Gai. Perinde ac si latrones id fecerint. L. 34.

XXXIV. African. Haec autem dicimus de eo, D. end.
qui bona fide locavit, non etiam de eo, qui mala L. 35. pr.
fide, quiq; domino resistere non possit. Spectare D. eod.
solemus, utrum aedes locatas dominus demolitus sit
necessario, an contra¹⁾.

Cum fundum communem haberemus²⁾, inter nos § 1.
convenerat³⁾, ut alternis annis certa summa eum
conductum⁴⁾ haberemus. Tu in fine anni tui fructus
insequentis anni corrupisti. Pro mea quidem parte
locati actionem habeo, pro tua autem conducti. Damni
autem nomine etiam communi dividundo actio mihi
competit. Si autem per unam actionem mihi satis-
factum sit, altera perimitur. Idem est, si inter nos,
cum singuli proprios fundos haberemus, convenerit,
ut alter alterius fundum conduceret, et fructus mer-
cedis nomine pensarentur: unusquisque enim proprii
fundi nomine actionem ex locato habet: alieni autem
nomine actionem ex conducto.

1) necessario an contra] Necessitas enim de-
molitionis par est vi maiori, per quam conductor frui
conductione prohibetur.

2) cum fundum communem haberemus] Fundum communem tecum habebam. Propter exortas
inter nos contentiones convenit inter nos invicem, ut
alternis annis unusquisque nostrum fundum conductum
haberet, et ut ego hoc anno fruerer fundo in solidum,
datis tibi pro tua parte agri nummis centum: tu vero
sequente anno fundum haberes et mihi pro dimidia parte
mea fundi, qua frueris, aequae centum nummos praestares:
vel ut ego quidem tibi nummos centum praestarem,

g) Fabr. ad marg. γρ. οὐ καλῶς. h) Sic lego. Fabr. ἐπὶ τῷ γλύψαι τεχνίτην, ἢ ἐπὶ τῷ ἐγκλιεῖσαι. ih) Lege διδομένων.

μήθης¹⁾ ἢ ἐμὲ μὲν διδόναι σοι ρ'. νομίματα, σὲ δὲ παρέχειν μοι σ. διὰ τὸ ἐξ ἀνίστων μερῶν δεσπόζειν ἡμᾶς τοῦ ἀγροῦ. τοῦτων οὕτω γενομένων τῶν συμφωνῶν, καρπωσάμενος σὺ τὸν ἀγρὸν ἐν τινὶ ἐνιαυτῷ κατὰ τὴν ὀρισθεῖσαν συμφωνίαν, μὴ-λοντος πληροῦσθαι τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἐπεβούλευσας τῇ γενέσει τῶν καρπῶν τοῦ ἐξῆς ἐνιαυτοῦ. τυχὸν ἦσαν ἕμπτελοι κατὰ τὸν ἀγρὸν, καὶ ἐπαφῆκας πρόβατα καὶ αἰγας, καὶ βοας, καὶ ἐνε-μήθησαν καὶ ἐλυμήναντο ταύτας. τὸντων καθὼς ἐπεβούλευσας τῇ μελλούσῃ ἐσεσθαι εὐφορίᾳ τοῦ ἀγροῦ μου, δύο μοι δοθή-σονται ἀγῶγαι κατὰ σου, ἡ κονδοῦκτη καὶ ἡ λοκάτη. καὶ ἡ μὲν λοκάτη, ἐπεὶ τὸ ἐμὸν ἠφανίσας μέρος, ὅπερ ἐμίσθωσά σοι ἡ δὲ κονδοῦκτη, ἐπειδὴ τὸ σὸν μέρος ἠφανίσας, ὅπερ ἐμίσθω-σάς μοι. ταῦτα δὲ εἶπον ὁ Ἀφρικανὸς προστίθησιν, ὅτι δυνα-τὸν τὸ κομμοῦν διβιδουῖνδο παρέχεσθαι, ἦτοι τὸ περὶ διατρέ-σεως πραγμάτων ἐπικοινωνοῦν διδόμενον δικαστήριον τοῖς τὴν ζῆμίαν ὑφισταμένοις, ὥστε δι' αὐτοῦ δηλονότι τοῦ δικαστή-ριου θεραπευθῆναι μοι τὴν ἐπὶ τῷ ἐμῷ μέρει συμβάσαν μοι ζῆμίαν. λέγει δὲ ὁ Νέρβιος ὁ νομικός, ὅτι ὅποια χρήσωμαι, ἡ τῇ λοκάτῃ, ἡ τῇ κομμοῦν διβιδουῖνδο, καὶ κομίσωμαι τὸ δια-φύρον, ἀναοῖται ἡ ἑτέρα. τοῦτο δὲ τὸ εἰρημένον ἐπὶ τοῦ ἐπικοινωνοῦν ἀγροῦ δυνάμεθα διχα τινὸς ποικιλίας καὶ διαστίξεως δέχεσθαι, καὶ ἂν εἰς ἕκατος ἡμῶν ἀνὰ ὁλόκληρον ἔχη ἀγρὸν²⁾ εἶτα συνεφώνησεν, ὥστε ἐμὲ μὲν κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν ἔχειν τοὺς δύο ἀγρούς καὶ διδόναι σοι ρ'. νομίματα, ἢ ἀντ' αὐτῶν συλλογίζεσθαι τοὺς καρπούς, σὲ δὲ κατὰ τὸν ἕτερον. [Sch. l. II. 473. sq.]

συνεφώνησάμεν] Ἰνα δὲ τὸ πιθανὸν ἔχη ὁ θεματισμὸς, ὑπόθου, ὅτι φιλονεικίας εἶχον πολλὰς, ἐφ' ὅσον κοινῶς ἐκαρ-πούντο. [Sch. m. II. 474.]

ἐπὶ δὴ λῶ ποσῶ μεμισθωμένον] Εἰ γὰρ μὴ ὠρίσθη μισθός, ἀντίχρησις ἦν, καὶ λοιπὸν οὐχ ἡ λοκάτη, ἀλλ' ἡ πρᾶε-σκήπτρις βέρβρις ἐκινεῖτο. [Sch. n. II. 474.]

L. 36.
D. XXI. 2.

λῆ'. Φλορεντ. Ἐὰν ὑπὸ μέτρησιν ἔργον μισθωθῆ, τὰ πρὸ τῆς μετρήσεως συμβαίνοντα τὸν μισθωσά-μενον ὀρεῖ: εἰ δὲ ὑπ' ὀμάδα μισθωθῆ, τὰ συμβαί-νοντα, πρὶν ἢ δοκιμασθῆ, ὁμοίως ὀρεῖ τὸν μισθωτῶν.

ἔὰν ὑπὸ μέτρησιν ἔργον μισθωθῆ] Ἐμισθωσάς μοι οἶκον κατασκευαστέον περὶ ἀβεργίονεμ. ἔὰν συμβῆ τοῦτον τὸν οἶκον ὑποστῆναι τι, μέχρις οὗ ὑπὸ ἐπιστημόνων δοκιμα-σθῆ τὸ πῶς ἐμοῦ γεγονός, ἐμὲ τὸν μισθωσάμενον ὀρεῖ ζῆμίαν. εἰ δὲ οὕτω μοι ἐμισθωθῆ, ἵνα τοσοῦδες τυχὸν ποδας, ἡ το-σάσδε ὀργυῖας παραστήσω, μέχρι τοσοῦτον τῶν οὐμβανόντων ἐπιγνώσωμαι τὸν κίνδυνον, μέχρις οὗ μετρεῖται τὸ ἔργον. ἐφ' ἑκατέρου δὲ θέματος ὁ μισθωσας ζῆμιωθήσεται, ἐμποδίσας ἢ τῇ δοκιμασίᾳ τοῦ ἔργου, ἢ τῇ μετρήσει. εἰ μὲντοι ἐκ τυχη-ρῶς τινος περιστάσεως πρὸ τῆς δοκιμασίας ἢ μετρήσεως τὸ ἔργον ἠφανίσθη, τὸν λοκάτωρα ὀρεῖ τὸ συμβῶν, εἰ μὴ ἄρα ἕτερον τι συμπεφώνηται³⁾ οἷον ὥστε καὶ τὰ τυχηρὰ ἐπιγνώ-σκων τὸν μισθωσάμενον⁴⁾ οὐδὲ γὰρ πλέον τι ἐποφείλει τῷ λοκάτωρι, εἰ μὴ τὸ συντίνον εἰς τὴν ἐμὴν φροντίδα καὶ τὴν ἐμὴν ἐργασίαν. ταῦτα μὲν ὁ Φλορεντίνος. ὁ δὲ Ἰαβολένος ἀναπληρῶν φησιν⁵⁾ εἰ πρὶν τῷ λοκάτωρι ἐπιδειχθῆναι τὸ ἔργον καὶ δοκιμασθῆναι, βία τυχηρὰ ἐδαπάνησε τὸ οἰκοδόμημα, ἢ ζῆμίαν τὸν μισθωσάμενον⁶⁾ τηλικαῦτα ὀρεῖ, ἢ ἵνα τοιοῦτον ἦν οἰκοδόμημα, ὥστε αὐτὸ καὶ ἀποδειχθῆναι. εἰ γὰρ τυχὸν προ-δῆλον ἦν, ὅτι κακῶς γέγονε τοιοῦτον οἰκοδόμημα, οὐκ ἐπειδὴ τυχηρὰ τις περιστάσις ἠφάνισε τοῦτο, δὲ ἐντεῦθεν ἐμὲ κερ-δαίνειν τὸν μισθωσάμενον. τότε γὰρ ζῆμιούται ὁ μισθωσας, ὅτε καλῶς γενομένου τὸ οἰκοδόμημα τυχη διαφθίρε. [Sch. o. II. 474. sq.]

Κυρίλλου. Τὸ ὑπ' ὀμάδα μισθωθῆν ἔργον, ἕως οὗ συμ-ψηφισθῆ, κινδύνου τοῦ μισθωτοῦ ἐστὶ τὸ δὲ καθ' ἐκάστους ποδας, ἕως οὗ μετρηθῆ. ἐφ' ἑκατέρου δὲ εἰ ἐμποδίσαι τῇ μετρήσει ἢ συνόψει ὁ μισθωσας, κατέχεται. τοῖς δὲ τυχηροῖς οὐχ ὑπόκειται ὁ μισθωτός. [Sch. o. II. 475.]

L. 37.
D. eod.

λῆ'. Ἰαβολ. Εἰ μὴ ἄρα ἐκ μεγάλης αἰτίας ἦτοι βίας ἐφάρθη τὸ ἔργον πρὸ δοκιμασίας· τότε γὰρ τῷ μισθωτῇ κινδυνεύεται, εἰ τοιοῦτον ἦν, ὥστε ὀφείλειν

tu autem mihi ducentos, quod ex inaequalibus partibus domini fundi essemus. His pactis ita initis, secundum conventionem tu agro anno quodam fructus, cum finis anni instaret, fructibus sequentis anni nascendis insidias struxisti. Fortasse vites erant in fundo, et immisisti oves, et capras, et boves, et depaverunt et corruerunt eas. Quoniam igitur ubertati fundi mei futurae insidiatus es, duae mihi adversus te dabuntur actiones, conducti et locati. Et locati quidem, quoniam partem meam corrupisti, quam tibi locavi: conducti autem, quia tuam partem corrupisti, quam mihi locasti. Cum autem Africanus haec dixisset, adiecit, dari etiam communi dividendo actionem posse iis, qui damnum passi sunt, ut ea damnum mihi praestetur, quod in parte mea passus sum. Ait autem Nerva Iurisconsultus, si alterutra actione, vel locati, vel communi dividendo usus id, quod interest, consecutus fuero, alteram perimi. Quod autem dictum est de communi fundo, possumus sine ulla diversitate et distinctione admittere, et si quisque nostrum fundum proprium habeat: et deinde convenerit, ut ego quidem hoc anno utrumque fundum haberem tibique centum nummos praestarem, vel loco eorum fructus compensarem, tu vero secundo anno.

3) inter nos convenerat] Ut autem species huius legis probabilis sit, pone, eos contentiones multas habuisse, quamdiu communiter fructus percipiebant.

4) certa summa eum conductum] Nam si merces definita non esset, mutuus usus esset, ac per hoc non ex locato, sed praescriptis verbis actio esset.

XXXV. Florent. Si opus ad mensuram locatum sit¹⁾, ea, quae ante mensuram accidunt, conductorem spectant. Sin autem aversione locatum sit, quae accidunt, priusquam approbetur, similiter conductorem spectant.

1) si opus ad mensuram locatum sit] Domum aedificandam per aversionem mihi locasti. Si damnum quoddam huic domui acciderit, donec opus a me factum ab artis peritis approbaretur, ad me conductorem damnum respicit. Si vero ita mihi locatum sit, ut tot pedes, vel tot ulnas praestarem, eatenus periculum eorum, quae acciderunt, agnoscam, quatenus opus admensum sit. In utraque autem specie nocebit locatori, si per eum steterit, quominus opus approbaretur, vel admetiretur. Si tamen fortuito quodam casu opus ante approbationem vel mensuram intercederit, quod accidit, ad locatorem respicit, nisi aliud convenerit: puta ut conductor et casum fortuitum agnosceret: neque enim amplius locatori praestari oportet, quam quod ad curam et operam meam pertinet. Haec quidem Florentinus. Iavolenus autem supplens ait: Si prius, quam opus a locatore inspiceretur et approbaretur, vis fortuita aedificium consumserit, detrimentum locatorem tunc spectat, cum tale aedificium fuit, ut probari deberet. Nam si forte manifestum sit, non recte opus factum esse, non ideo, quod casus fortuitus id consumsit, lucrum facere debet conductor. Tunc enim damnum locatoris est, cum opus recte factum casus absumpsit.

Cyrill. Opus, quod per aversionem locatum est, donec approbatur, periculo conductoris est: quod vero in singulos pedes, donec admetiatur. In utroque autem locator tenetur, si per eum steterit, quominus opus admetiretur, vel inspiceretur. Casus autem fortuitus conductor non praestat.

XXXVI. Iavol. Nisi forte ex maiore causa sive vi opus ante approbationem perierit: tunc enim periculum ad locatorem pertinet, si tale opus fuit, ut

¹⁾ Sic lego. Fabr. ἐνεμήθη. ²⁾ Legendum videtur μισθωσάμενον. Nam locator, non conductor hoc casu damnum sentit.

δοκιμασθῆναι. εἰ δὲ ἐνεπόδισεν ὁ μισθώσας δοκιμασθῆναι ἢ μετρηθῆναι τὸ ἔργον, αὐτὸς ζημιούται.

λζ. Πανλ.¹⁾ Ὁ μισθώσας τὰς ἰδίας ὑπηρεσίας, καὶ μὴ ἐμποδίσας ἐργάζεσθαι^{m)}, τοῦ χρόνου παντὸς λαμβάνει τὸν μισθόν. καὶ ὁ συνήγορος μὴⁿ⁾ ἐμποδίσας τῇ διαγνώσει, οὐκ ἀναδίδωσι τὸ μίσθωμα.

ὁ μισθώσας τὰς ἰδίας ὑπηρεσίας] Ὁ τὰς οἰκείας ὁπέρας μισθώσας τίς, ἐπὶ ἐνιαυτὸν τυχόν, παντὸς τοῦ χρόνου ὀφείλει τὸν μισθὸν ἀπολαβεῖν, ἐν ᾧ μὴ ἐνεπόδισεν αὐτὸς περὶ τὸ τὰς οἰκείας ὁπέρας πωρασθένθαι. εἰ δὲ καὶ δικολόγῳ δέδωκε μισθόν, ὥστε μοι συνηγορεῖν, ὁ δὲ οὐκ ἐνεπόδισε περὶ τὴν συνηγορίαν, ἀλλ' ἔτοιμος γέγονεν ταύτην ἀναπληρῶσαι, τὰ λόγῳ ὄνομασίῳ ἢ τοῖς συνηγορικῶν αὐτῷ δοθέντα ἀποδιδόναι οὐκ ἀναγκάζεται. [Sch. p. II. 473.]

Κυρίλλου. Ὁ μισθώσας οἰκείας ὁπέρας καὶ μὴ ἐμποδίσας παρῶμεναι, ὅλον τὸν μισθὸν ἀπαιτεῖ. τὸ αὐτὸ ἐπὶ ὄνομασίῳ ῥήτορος. [Sch. p. II. 475.]

λη. Οὐλίαν. Ἡ μίσθωσις οὐκ ἐναλλάσσει τὴν δεσποτείαν.

ἡ μίσθωσις οὐκ ἐναλλάσσει] Οὐ κέωθεν ἡ μίσθωσις ἀμείβειν τὴν δεσποτείαν, τουτέστιν, οὐκ ἐναλλάσσεται ἡ δεσποτεία τοῦ ἐμοῦ πράγματος, καὶ εἰς σὲ μετατίθεται, ἐπειδὴν σοι τοῦτο μισθώσω. [Sch. q. II. 475.]

Κυρίλλου. Οὐκ εἴωθεν ἡ μίσθωσις δεσποτείαν μεταφέρειν. [Sch. q. II. 475.]

λθ. ρ) Γαι. Ὁ λαβὼν μισθὸν ἐπὶ φυλακῇ πράγματος^{q)} ἐγκινδυνεύει περὶ τὴν αὐτοῦ^{r)} φυλακὴν.

ὁ λαβὼν μισθὸν] Ἐάν σοι παράσχω μισθὸν ἐπὶ παραφυλακῇ πράγματος, ἀμελήσης δὲ σὺ περὶ τὴν τοῦτου φυλακὴν, ἀνάγκη σοι ἐπινοώσκων τὴν ἐπισυνάβουσαν τῷ πράγματι ἀπώλειαν. εἰ δὲ τοιοῦτο ἦν τὸ πρᾶγμα, ὥστε δεχέσθαι παρὰ τοῦ ἐκτός ἐπιβουλήν, μὴ δύνασθαι δὲ πρὸς ἀμνηναν αὐτῶν διανασθῆναι σε, τότε ἀνεόκλητος ἔσῃ, ὡς φησὶν Ἰουλιανός· οἷον ὡς ἐπὶ θέματος τοιοῦτον. τυχὸν γὰρ δέδωκε μοι τις οἰκέτην ἐπὶ τῷ φυλακτεῖν αὐτόν, μισθοῦ ἐπὶ τούτῳ στοιχηθέντος. ἐπελθὼν δὲ τις παρόνομος αἰφνίδιον παρανομῶς ἀνέειλεν αὐτόν, ᾧ οὐκ ἠδυνήθη ἂν ἀντιστῆναι. διὰ τοῦτο λοιπὸν τὸ ἀνεόκλητον γενήσεται, καθ' ὃ οὐκ ἴσχυσα ἀποσοβῆσαι τὸν ἀνδροφρόνον. ὁ δὲ Μάρκελλος ὁ νομικός φησὶν, ὅτι ἐάν σοι παράσχω ἀργυρὰ ἢ χρυσὰ σκευή, αἵτινα δυναταὶ ὑπὸ τὴν σὴν εἶναι κοστούδιαν, ὥστε μὴ παρὰ τῶν ἔξωθεν δύνασθαι βλαθῆναι, ἢ γνωσθῆναι παρὰ τινος, ὅτι ἔχεις πρᾶγματά μου πρὸς παραφυλακὴν, ἀπολήσης δὲ αὐτά, σὺ^{v)} ἐπικλάται ὁ τοιῶν κίνδυνος, καὶ σὲ πᾶσα καθορᾷ ἡ ζημία. [Sch. r. II. 475. sq.]

μ. s) Οὐλπ. Χωρὶς τῆς ἐξ ἐτέρου γενομένης εἰς αὐτό^{t)} βλάβης· εἰ μὴ ἄρα ἠδύνατο φυλαχθῆναι. εἰ δὲ καὶ αὐτὸς ὁ φύλαξ βλάβῃ^{u)} αὐτό^{v)}, ἐνέχεται.

μα. w) Πανλ. Ὁ κλέπτων τὸν μισθωθέντα αὐτῷ δοῦλον, ἐνέχεται τῇ κατὰ τοῦ μισθωτοῦ ἀγωγῇ, καὶ τῇ περὶ κλοπῆς.

ὁ κλέπτων] Ἐάν μισθωθέντα μοι οἰκέτην κλέψω, ἔστι κατ' ἐμοῦ καὶ ἡ λοκατή, καὶ ἡ φούρτι. εἰ δὲ τραύματα αὐτῷ δῶ, ἔστιν ἡ λοκατή, καὶ ἡ Ἀκουιλία. τῆς δὲ μίας κνηθείσης, ἢ ἐτέρα ἀναγεῖται· ἐάν γὰρ ἐπιπέξῃ τὴν λοκατή, σφαιρίδιον τοῦ δικαστοῦ ἐλευθεροῦμαι τοῦ Ἀκουιλίου. [Sch. s. II. 476.]

Κυρίλλου. Εἰ τὸν δοῦλον μισθωθέντα μοι κλέψω, κινεῖται

probari deberet. Quodsi locator impedimento fuerit, quominus opus approbaretur, vel mensura eius perageretur, damnum ipsius est.

XXXVII. Paul. Qui operas suas locavit¹⁾, si per eum non stetit, quominus eas praestaret, totius temporis mercedem accipit. Advocatus quoque, si causae agenda impedimento non fuerit, salarium non reddit. L. 38. D. XXI. 2.

1) qui operas suas locavit] Qui operas suas locavit alicui, in annum forte, totius temporis mercedem accipere debet, si per eum non stetit, quominus operas suas praestaret. Sed et si advocato mercedem dedi, ut advocacionem mihi praestaret, per eum autem non steterit, quominus causam ageret, sed paratus fuerit causam peragere, data ei honorarii nomine reddere non cogitur.

Cyrelli. Qui operas suas locavit, si per eum non stetit, quominus in his permaneret, totam mercedem petit. Idem est in honorario advocati.

XXXVIII. Ulpian. Locatio dominium non mutat¹⁾. L. 39. D. eod.

1) locatio dominium non mutat] Non solet locatio dominium mutare, id est, non mutatur dominium meae rei et in te transfertur, si eam tibi locavero.

Cyrelli. Locatio dominium transferre non solet.

XXXIX. Gai. Qui mercedem accepit¹⁾ pro custodia rei, huius periculum custodiae praestat. L. 40. D. eod.

1) qui mercedem accepit] Si mercedem tibi dedero pro custodia rei, et in ea custodienda negligenter te gesseris, periculum, quod rei accidit, agnoscas necesse est. Si vero talis esset res, cui damnum ab alio dari posset, quod neque tu prohibere potuisses, non molestaberis, ut ait Iulianus: puta in hac specie. Quidam enim forte servum mihi custodiendum dedit, mercede eo nomine constituta. Eum improbus quidam, cui resistere non poteram, repente superveniens iniuria occidit. Ideo non tenebor, quia sicarium repellere non potui. Marcellus autem Iurisconsultus ait, si dedero tibi vasa aurea vel argentea, quae a te custodiri potuerint, ne damnum eis ab alio daretur, neve rescisceret aliquis, res meas in tua custodia esse, tu autem ea perdidideris, periculo tuo sunt, et omne detrimentum te respicit.

XL. Ulp. Praeter damnum ab alio rei datum: nisi custodiri potuerit. Sin autem et ipse custos rei damnum dederit, tenetur. L. 41. D. eod.

XLI. Paul. Qui subripuit¹⁾ servum sibi locatum, tenetur actione locati, et furti. L. 42. D. eod.

1) qui subripuit] Si locatum mihi servum subripuero, mecum et locati, et furti actio est. Si vero eum vulneravero, ex locato, et legis Aquiliae actio est. Sed si alterutra agatur, altera perimitur: nam si locati actionem elegerit, offi. iudicis Aquilia liberor.

Cyrelli. Si locatum mihi servum subripuero, furti

1) L. 38. legitur in Syn. p. 219. m) Syn. ἐργάζεσθαι. n) μὴ deest in textu Syn. sed in marg. additur. p) L. 40. legitur in Syn. p. 219. et in Schol. p. ad Basil. LX. 3. cap. 11. Fabr. T. VII. p. 76. et Harm. III. 8. §. 28. qui hausit e Proch. tit. XVII. §. 22. q) Schol. πρᾶγματα. r) Schol. et Syn. αὐτῶν. rr) Malim σοί. s) L. 41. legitur in Syn. p. 219. Schol. p. ad Basil. LX. 3. cap. 11. Fabr. T. VII. p. 76. et Harm. III. 8. §. 28. t) Schol. αὐτά. u) βλάβη in Syn. Schol. Harm. v) αὐτὸ deest in Schol. Syn. αὐτῷ. w) L. 42. ab Harm. III. 8. §. 29. e Proch. tit. XVII. §. 23. sic exhibetur: Ὁ κλέπτων τὸν μισθωθέντα δοῦλον αὐτῷ, ἐνέχεται ὡς κλέπτῃς.

φοῦρτι καὶ λοκάτη. εἰ δὲ πλήξω αὐτόν, λοκάτη καὶ Ἀκουίλιος. μὴ δὲ ἀρκέσθω ὁ ἄκτωρ. [Sch. s. II. 476.]

L. 43. μβ'. Ἴδεμ. Ὁ δὲ τραυματίζων τῷ Ἀκουίλιῳ. μὴ D. XIX. 2. δὲ ἀρκέται.

I. 44. μγ'. Οὐλιανός. Δουλεία οὐ μισθοῦται. D. eod.

Δουλεία οὐ μισθοῦται] Ἐὰν παραχωρήσης μοι δουλείαν κατὰ^{w)} σοῦ ἀγρού, ταύτην τὴν δουλείαν ἑτέρω μισθοῦν οὐ δύναμαι. [Sch. t. II. 476.]

Κυρίλλου. Οὐδεὶς μισθοῖ δουλείαν. [Sch. t. II. 476.]

L. 45. pr. μδ'. Πανλ. Ἐὰν μισθώσω σοι τὸν οἶκον, καὶ D. eod. δοῦλοι μου βλάψωσί σε, ἢ κλέψωσιν, οὐκ ἐνέχομαι τῇ κατὰ μισθοῦντος ἀγωγῇ, ἀλλὰ τοῦ εἰς νόξαν ἐκδοῦναι τοὺς δούλους, ἢ εἰς ἐξέτασιν, ἢ ὑπὲρ τῆς παρ' αὐτῶν γενομένης ζημίας.

§. 1. Ἐὰν μισθώσω σοι δοῦλον, ἐπὶ τῷ ἔχειν σε αὐτόν ἐν ἐργαστηρίῳ, καὶ κλέψῃ, οὐκ ἔχει χώραν ἢ κατὰ τοῦ μισθοῦντος ἀγωγῇ, ἀλλ' ἰδικὴν ἀπαίτησιν ἔχει τὸ ἁμάρτημα.

Ἐὰν μισθώσω σοι τὸν οἶκον] Ἐὰν τὸν ἐμὸν σοι μισθώσω οἶκον, καὶ οἱ ἐμοὶ οἰκέται ἢ ζημιώσωσί σε, ἢ κλέψωσι τὰ πράγματα, οὐ κατασχεθήσομαι σοι τῇ κονδοῦκτου, ἀλλὰ τῇ νοξάλιᾳ φοῦρτι, ἢ τῷ νοξάλιῳ Ἀκουίλιῳ· οὐδὲ γὰρ συνήρῳται τὸ ἁμάρτημα τοῦτο μισθώσει. πρὸ βραχέος γὰρ διὰ τοῦτο τὸν μισθωθέντα μοι οἰκέτην κλέψας, ἢ τραυματίσας κατεχόμεν τῇ λοκάτῃ, καὶ τῇ φοῦρτι, ἦγον τῷ Ἀκουίλιῳ, ἐπειδὴ ἐγὼ ὁ μισθωσάμενος περὶ αὐτὸ τὸ μισθωθὲν μοι ἡμαρτον πράγμα. ἐπιταῦθα δὲ ἐμισθώθῃ μὲν ὁ οἶκος, οἱ δὲ τοῦ μισθωσαντος οἰκέται ἐζημιώσωσιν, ἢ ἐκλεψάν, καὶ ὡσπερ τῶν πραγμάτων κεχωρισμένων, τὸ ἁμάρτηθὲν διὰ τῆς κονδοῦκτι οὐκ ἐκδικεῖται. εἰ δὲ οἱ σοι πραγματευτὴ τὸν ἐμὸν οἰκέτην ἐμισθώσῃ σοι, ὡστε τοῦτον ἔχειν ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ, ἐὰν κλοπὴν ἐργαστήται τινα, ἀμφιβάλλει ὁ Παῦλος, ποτερον ἀρκεῖ^{x)} ἢ κονδοῦκτη πρὸς τὰ γεγονότα, διὰ τὸ κεχωρισθῆναι καλῆς πίστεως τὴν συμβάσαν σοι ζημίαν διὰ τοῦ μεμισθωμένου πράγματος, τουτέστιν τοῦ οἰκέτου· ἢ δὲ μᾶλλον λέγειν ἐκτός εἶναι τῆς μισθώσεως τὸ ἔγκλημα τῆς φοῦρτι, καὶ ἰδιόζουσαν ἐναγωγῇ ἐπὶ τῇ κλοπῇ ἀρμόζειν. ἀλλὰ καὶ ἔχεις κατ' ἐμοῦ τὴν κονδοῦκτην, εἰ τυχόν οὐκ ἔσωσιν τὸν οἰκέτην μένειν παρὰ σοί, ἀλλὰ πειρωμαίαι διαλύειν τὴν μισθωσιν. ἔνεκα δὲ τῆς κλοπῆς μόνην ἐξέεις τὴν φοῦρτι, ὡσπερ καὶ μᾶλλον ἐστὶν ἀληθές. [Sch. u. II. 476.]

εἰς ἐξέτασιν] Ἐμβάσανον. [Sch. x. II. 477.]

Κυρίλλου. Εἰ οἰκέτης τοῦ μισθωσαντός σοι οἶκον, ἢ οἰκέτης μισθωθείς σοι, κλέψῃ παρὰ σοῦ, ἢ ζημιώσῃ σε, νοξάλια κινεῖται. [Sch. x. II. 477.]

L. 46. με'. Οὐλπ. Ἐὰν ἐνὸς νόμμου μισθώσις οὐκ ἔρρωται· δωρεᾶς γὰρ εἰσάγει μίμημα. D. eod.

Ἐὰν ἐνὸς νόμμου μισθώσις] Ἐὰν τις μισθώσῃται τὸν ἐμὸν ἀγρὸν ἐνὸς νόμμου, ἀνυπόστατος ἢ μισθώσις, ἐπειδὴ ὡς δωρεᾶν ἀνάγεται τὸ πρᾶγμα. δωρεᾶ δὲ, καθὸ πολλῶν εἰρηται, οὐ δι' ἑτέρας ἐνοχίας, ἀλλὰ διὰ μόνης τῆς βλάβος γίνεται. ὡστε οὖν δεῖ εἰπεῖν, ὅτι εἰκονικῶς ἢ χάριν δωρεᾶς γενομένη μισθώσις ἀνυπόστατος ἐστίν. [Sch. y. II. 477.]

Κυρίλλου. Ἐὰν ἐνὸς νόμμου μισθώσις κατὰ δωρεᾶν ἐστίν. [Sch. y. II. 477.]

Σημειώσαι, ὅτι ἐν προσήματι δωρεᾶς οὐκ ἔρρωται μισθώσις. [Sch. y. II. 477.]

I. 47. μς'. Μαρκέλλ. Ἐὰν πολλοῖς μισθώσω ἢ πωλήσω D. eod. σκοπῶ τοῦ ἑαυτοῦ εἰς ὀλοκλήρον ἐνέχεσθαι, ἔξουσιαν ἔχω χωρῆσαι καθ' οὗ βούλομαι, τὰς κατὰ τῶν ἄλλων ἀγωγὰς ἐκχωρῶν αὐτῷ.

agetur, et locati. Si vero eum vulneravero, locati et Aquilia. Actor autem una contentus esto.

XLII. Idem. Qui autem vulneravit, legis Aquiliae actione. Una autem contentus est.

XLIII. Ulpianus. Servitus non locatur¹⁾.

1) servitus non locatur] Si concesseris mihi servitutem in fundum tuum, eam servitutem alii locare non possum.

Cyrilli. Nemo servitutem locat.

XLIV. Paul. Si domum tibi locavero¹⁾, et servi mei damnum tibi dederint, vel furtum fecerint, non teneor actione ex conducto, sed ut in noxam dedam servos, vel ut quaestio²⁾ de his habeatur, vel damni ab his dati nomine.

Si servum tibi locavero, ut eum in taberna habeas, et is furtum fecerit, locum non habet actio ex conducto, sed propriam persecutionem habet delictum.

1) si domum tibi locavero] Si domum meam tibi locavero, et servi mei vel tibi damnum dederint, vel res subriperint, non tenebor tibi ex conducto, sed furti actione noxali, vel legis Aquiliae noxali: neque enim hoc delictum cohaeret locationi. Nam quod paulo ante dictum est, si locatum mihi servum subripiam, vel vulnerem, me teneri ex locato et furti, vel lege Aquilia, hanc rationem habet, quia, ego conductor circa rem ipsam mihi locatam deliqui. Hic autem locata domus est, servi autem locatoris damnum dederunt, vel furtum fecerunt, et quia res separatae sunt, delictum per actionem ex conducto non vindicatur. Si vero tibi, qui negotiator es, servum meum locavi, ut eum in taberna haberes, ille vero furtum fecerit, dubitat Paulus, utrum his, quae facta sunt, sufficiat actio ex conducto, quod a bona fide damnum per rem conductam, id est, per servum tibi illatum separatim sit: an potius dicendum sit, furti crimen extra conductionem esse, et propriam actionem furti nomine competere. Sed et adversus me ex conducto habes actionem, si forte passus non sim, ut servus apud te maneret, sed locationem coner resolvere. Ob furtum autem furti tantum actionem habebis: quod et magis verum est.

2) ut quaestio] Per tormenta.

Cyrilli. Si servus eius, qui domum tibi locavit, vel servus locatus furtum tibi fecerit, vel damnum dederit, noxali agitur.

XLV. Ulp. Conductio, quae uno nummo fit¹⁾, non valet: donationis enim similitudinem inducit.

1) conductio, quae uno nummo fit] Si quis fundum meum nummo uno conduxerit, conductio invalida est, quoniam res quasi donationem inducit. Donatio autem, ut saepe dictum est, non per aliam obligationem, sed per solam verborum obligationem fit. Itaque dicendum est, locationem imaginariae seu donationis causa factam nullam esse.

Cyrilli. Locatio uno nummo facta instar donationis est.

Nota, locationem, quae sub praetextu donationis fit, non valere.

XLVI. Marcell. Si pluribus locavero¹⁾ aut vendero ea mente, ut singuli in solidum tenerentur, potestatem habeo conveniendi, quem velim, praestans ei adversus ceteros actiones.

w) Adde τοῦ ante σοῦ. x) Fabr. in marg. ἀρκεῖ. Recte. In textu legitur ἀργεῖ.